

**Chronologische volgorde van verschijningen –
En een bespreking van de Elf, Kefas en Jakobus**

A.A.M. van der Hoeven, www.JesusKing.info, 16 februari 2009.

1. Soorten verschijningen.....	2
1) <i>Fysieke lichamelijke verschijningen op aarde</i>	2
2) <i>Hemelse visioenen</i>	3
<i>Kritiek: R.E. Brown</i>	5
2. Een chronologische volgorde van verschijningen.....	8
<i>Kritiek: W.L. Craig en R.E. Brown</i>	12
3. Conclusie.....	20
4. Bespreking van de Elf, Kefas en Jakobus de Rechtvaardige	20
Bibliografie	22
Afkortingen.....	23
Tabel 1 Chronologische volgorde van verschijningen, gebaseerd op deze studie.....	24
Fig. 1 Craig	25
Fig. 2 Brown	26
Fig. 3 Het bewijs voor de Elf, Kefas en Jakobus	20

Chronologische volgorde van verschijningen

1. Soorten verschijningen

Nu de gebeurtenis van de verschijning van de verrezen Jezus aan de Elf, beschreven door Lucas, en de gebeurtenis van zijn verschijning aan de Galilese leerlingen, beschreven door Johannes, als twee verschillende gebeurtenissen beschouwd kunnen worden (zie mijn artikel “De Elf (Lu 24,9.33 Hand 2,14) – Jezus verscheen verrezen aan de Officieren van de Tempelgevangenis” op www.JesusKing.info), die beide ook verschillend zijn van Jezus’ verschijning aan Kefas en de twaalf (zie mijn artikel “De Kefas van Paulus is Kaifas – Auteur van 1Petrus en Hebreëen” op www.JesusKing.info), kan de volgende chronologische volgorde van verschijningen opgesteld worden (zie tabel 1).¹ Deze chronologische volgorde zal worden becommentarieerd en vergeleken met de volgorde die is opgesteld door twee Nieuwe Testament-geleerden, nadat we hebben gekeken naar de soorten van verschijningen die plaatsvonden.

1) Fysieke lichamelijke verschijningen op aarde

Bij deze verschijningen kon men een fysieke Jezus zien, die “vlees en beenderen” had (tabel 1: G).² Deze Jezus kon lopen (E en L),³ brood breken (E),⁴ eten (G)⁵ en drinken,⁶ en spreken (E, G, H, J, K, L, M, N). En Hij kon vastgehouden worden: de Galilese vrouwen bijv. omklemden zijn voeten.⁷ Dit zijn allemaal normale dingen voor een normaal menselijk lichaam. In tenminste twee opzichten was de verrezen Jezus anders. Hij kon opeens verschijnen en verdwijnen (E, G, (H), I, J)⁸ en Hij kon in verschillende gedaanten verschijnen. Hij verscheen eens als een tuinman, een andere keer verscheen Hij als een onbekende reisgenoot op de weg naar Emmaus, en weer een andere keer als een vreemdeling aan de oever van het Meer van Tiberias.⁹ Dat Jezus in staat was dit te doen, wordt letterlijk verklaard in Marcus 16,12: Hij “verscheen in een andere gedaante”. Maar in de meeste gevallen verscheen Hij in zijn gewone gedaante, die bekend was aan zijn leerlingen en andere ooggetuigen van vóór zijn dood en verrijzenis (G, (H), I, J, L, M, N), want in deze gevallen werd Hij direct herkend.

Jezus’ lichamelijke hemelvaart

Na veertig dagen van verschijnen aan en spreken tot zijn leerlingen¹⁰ verscheen Jezus voor de laatste keer aan hen. Toen, “werd Hij ten aanschouwen van hen omhooggeheven en een wolk onttrok Hem aan hun ogen”.¹¹ Terwijl Jezus omhoog geheven werd, en zij “Hem bij zijn

¹ De volgorde van gebeurtenissen op de vroege morgen van de verrijzenis is al beschreven in mijn artikel “De Elf”, dat boven genoemd wordt.

² “Betast Mij en kijkt: een geest heeft geen vlees en beenderen, zoals ge ziet dat Ik heb” (Lu 24,39); alle bijbelcitaten zijn uit de Willibrordvertaling van 1978, tenzij anders aangegeven.

³ Lu 24,15 Mt 28,18

⁴ Lu 24,30

⁵ Lu 24,42-43

⁶ Hand 10,41

⁷ Joh 20,17 Mt 28,9

⁸ Joh 20,19; Lu 24,31; Lu 24,36; (Lu 24,51); Joh 20,26

⁹ Joh 20,14-15; Lu 24,15; Joh 21,4.

¹⁰ Hand 1,3

¹¹ Hand 1,9

hemelvaart gespannen nastaarden”, vroegen twee engelen hun “wat staat ge naar de hemel te kijken? Deze Jezus die van u is weggenomen naar de hemel, zal op dezelfde wijze wederkeren als gij Hem naar de hemel hebt zien gaan”.¹²

De manier waarop Lucas de zichtbaarheid van het hele gebeuren benadrukt (“ten aanschouwen van hen”, “aan hun ogen”, “nastaarden”, “kijken”, “zien gaan”), en dat een wolk Hem aan hun ogen onttrok, suggereert dat Jezus verscheen op een fysieke lichamelijke manier, van de aarde omhoog werd geheven op deze lichamelijke manier (Benoit noemt dit een “levitatie”)¹³, en aan hun ogen werd onttrokken door een fysieke wolk. Voor zover we weten uit het Nieuwe Testament verscheen Jezus na deze fysieke hemelvaart niet meer op een fysieke lichamelijke gedaante op aarde.

De zogeheten ‘theologische hemelvaart’

Al bij zijn eerste lichamelijke verschijning op de vroege morgen van Pasen zei Jezus tegen Maria Magdalena:

Toen sprak Jezus: ‘Houd mij niet vast, want Ik ben nog niet opgestegen naar mijn Vader, maar ga naar mijn broeders en zeg hun: Ik stijg op naar mijn Vader en uw Vader, naar mijn God en uw God. (Joh 20,17)

Volgens Benoit is deze hemelvaart niet dezelfde als de uiteindelijke hemelvaart op de veertigste dag na Jezus’ verrijzenis, maar is theologisch ‘een terugkeer naar de Vader als een verheerlijking in de hemel aan God’s rechterhand’ en een integraal deel van zijn verrijzenis.¹⁴ Dat Jezus al verheerlijkt was bij de Vader vóór de veertigste dag en vóór zijn lichamelijke verschijning aan de leerlingen op de berg in Galilea (zie tabel 1, L), kan worden afgeleid uit het feit dat Jezus bij deze verschijning zei:

Mij is alle macht gegeven in de hemel en op aarde. (Mt 28,18)

Dit is in overeenstemming met Daniels beschrijving van zijn visioen van de Zoon des Mensen (= Jezus¹⁵), die de Oude van Dagen (= God) naderde op de wolken des hemels, en aan wie “heerschappij ..., luister en koninklijke macht” gegeven werden”.¹⁶

Deze ‘theologische hemelvaart’ moet plaats hebben gevonden enige tijd nadat Jezus over deze hemelvaart en verheerlijking had verteld aan Maria Magdalena en voordat Hij verscheen aan de leerlingen op de berg in Galilea.

2) Hemelse visioenen

In Lucas’ boek Handelingen der Apostelen was de eerste persoon die een hemels visioen van Jezus kreeg de diaken Stefanus. Dit vond plaats na Jezus’ lichamelijke hemelvaart op de veertigste dag. Nadat Stefanus zich had verdedigd tegenover het Grote Sanhedrin, sprak hij:

Ik zie de hemel open en de Mensenzoon staande aan Gods rechterhand. (Hand 7,56)

¹² Hand 1,9-11

¹³ R.E. BROWN, *The New Jerome Biblical Commentary*, 81:134 p. 1377

¹⁴ vertaling van “a return to the Father as a glorification in heaven at God’s right hand”, P. BENOIT, *Jesus and the Gospel*, New York, 1973 1. p. 209-53; R.E. BROWN, *The New Jerome Biblical Commentary*, Englewood Cliffs, 1990, 81:134 p. 1377

¹⁵ Mt 17,22-23

¹⁶ Dan 7,13

In dit visioen werd Jezus in de hemel gezien en werd Hij alleen door Stefanus gezien. Verderop beschrijft Lucas twee visioenen van Saulus, die de apostel, genaamd Paulus, zou worden. Het eerste visioen overkwam hem op de weg van Jeruzalem naar Damascus. Paulus en zijn metgezellen zagen een helder licht en Paulus hoorde Jezus tot hem spreken, maar zijn metgezellen hoorden alleen het geluid van de stem.¹⁷ Dat Paulus Jezus ook werkelijk zag, wordt verklaard door Barnabas, wanneer hij spreekt tot de leerlingen in Jeruzalem. Barnabas

verhaalde hun, hoe hij [Paulus] onderweg de Heer gezien had en dat Deze tot hem had gesproken (Hand 9,27)

Als Paulus later dit eerste visioen zelf beschrijft, spreekt hij van een “hemels visioen” (οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ).¹⁸ Het was dus niet hetzelfde als de lichamelijke verschijningen aan de leerlingen, toen Jezus vlak naast hen stond. Paulus zag Jezus in de hemel. Toch waren er tijdens Paulus’ hemelse visioen buiten-mentale elementen op de aarde, zoals het licht en het geluid, die gezien en gehoord werden door Paulus’ metgezellen.

De volgende persoon die een visioen kreeg van Jezus, was zijn leerling Ananias, die in Damascus woonde. Jezus “sprak tot hem in een visioen” (ἐν ὀραματί) en zei dat hij de blindgemaakte Paulus moest gaan genezen.¹⁹ In dit visioen is het niet zeker waar Jezus werd gezien, in de hemel of op aarde, maar het is waarschijnlijk dat alleen Ananias Hem zag.

Na een poosje keerde Paulus van Damascus terug naar Jeruzalem. Volgens Paulus’ eigen woorden zag Paulus Jezus daar weer:

Na mijn terugkeer in Jeruzalem, toen ik eens in de tempel aan het bidden was, geraakte ik in geestverrukking en zag Hem staan, terwijl Hij tot mij sprak: Haast u om uit Jeruzalem te vertrekken, ... (Hand 22,17-18)

Ook in dit geval is het niet zeker waar Paulus Jezus zag, maar het is waarschijnlijk dat Paulus de enige was die Jezus zag, want hij was in geestverrukking.

Zoals hierboven kan worden gezien, kan er onderscheid gemaakt worden tussen twee soorten verschijningen in de werken van Lucas: a) fysieke lichamelijke verschijningen, waarbij Jezus op aarde stond en liep, zichtbaar en tastbaar voor iedere persoon die erbij was, welke verschijningen ophielden na Jezus’ hemelvaart op de veertigste dag, en b) (hemelse) visioenen die plaatsvonden na deze dag, waarbij Jezus alleen zichtbaar was voor de persoon die het visioen kreeg, en niet voor de personen die erbij waren. De laatste soort verschijning kan ook zijn voorgevallen vóór Jezus’ lichamelijke hemelvaart, want Jezus was al in de hemel verheerlijkt vóór zijn laatste hemelvaart. Bijvoorbeeld de manier waarop “Kefas” en “de twaalf” Jezus zagen, was waarschijnlijk in een hemels visioen, want Jezus had hun beloofd terwijl hij voor de rechtbank stond, dat ze Hem zouden zien als “de Zoon des Mensen, zittende aan de rechterhand van de Macht” (= aan de rechterhand van God).²⁰ Het lijkt er dus op dat Jezus’ verschijningen geïnterpreteerd kunnen worden als één van de twee verschillende soorten, met uitzondering van de verschijning/visioen die Saulus overkwam op de weg naar Damascus, die volgens Craig “uniek” was, namelijk een gemengde vorm van hemels visioen met fysieke extra-mentale elementen.²¹ Maar misschien waren er meer hemelse visioenen met

¹⁷ Hand 9,3-7 Hand 26,13-14

¹⁸ Hand 26,19

¹⁹ Hand 9,10-16

²⁰ Mt 26,64; Mr 14,26

²¹ W.L. Craig concludeert dat het ‘evident is dat hoewel Paulus’ ervaring visionaire elementen het zich mee bracht, zodanig dat Lucas ernaar kon verwijzen als een “hemels visioen” (Hand 26,19), kan het niet zonder meer worden gekarakteriseerd als zuiver visionair en subjectief, want het wordt voorgesteld als hebbende extra-

extra-mentale fysiekheid, want volgens Gundry ‘impliceert de hemelsheid van een visioen geen niet-fysiekheid’.²² Hoe dan ook, Jezus’ lichamelijke verschijningen op aarde hielden op na de lichamelijke hemelvaart op de veertigste dag.

Kritiek: R.E. Brown

Eén van de geleerden die één of meer studies schreef over de verrijzenis, was de wijlen Raymond E. Brown. In 1973 schreef hij het korte boek “The Virginal Conception and Bodily Resurrection of Jesus”,²³ waarin hij de historiciteit van beide concepten onderzoekt. Aangezien Brown één van de toonaangevende geleerde was van de laatste decennia, en er nog vaak naar hem verwezen wordt, is het nuttig om te zien of hij bewijs aanvoerde dat gebruikt zou kunnen worden tegen de nieuwe interpretatie van de verschijning aan de Elf als een verschijning aan de gevangenisbeambten van de tempel. Ook de resultaten van de modernere studie door William L. Craig over de historiciteit van de verrijzenis²⁴ zal kort worden vergeleken met de resultaten van mijn stellingen.

Betreffende de soorten van verschijningen zegt Brown eerst dat er niet vastgesteld kan worden of Paulus Jezus op de weg naar Damascus op een fysieke wijze zag of niet.²⁵ Paulus noemde deze verschijning/visioen in zijn brief 1Korinthiërs, in het zogeheten kerygma, dat de verschijningen aan Kefas, Jakobus, Paulus en anderen noemt (1Kor 15,3-8).²⁶ Na op te merken dat Paulus in het kerygma geen onderscheid maakt tussen soorten verschijningen, verklaart Brown dat niet alleen Paulus’ eerste visioen maar al Jezus’ verschijningen een ‘onbeschrijfelijke eschatologische werkelijkheid’ zijn²⁷, en Brown deed dit om de

mentale bijverschijnselen, namelijk het licht en de stem.’; vertaling van “evident that although Paul’s experience involved visionary elements, such that Luke could refer to it as a “heavenly vision” (Acts 26,19), it cannot be characterized without further ado as purely visionary and subjective, for it is portrayed as involving extra-mental accompaniments, namely, the light and the voice” (W.L. CRAIG, *Assessing the New Testament Evidence for the Historicity of the Resurrection of Jesus* (Edwin Mellen Press, Lewiston, 1989 (herziene uitgave 2002) p. 57. Craig zegt ook dat ‘door Paulus’ verschijning als een hemels visioen te beschrijven, stelt Lucas hem voor als een éénsoortige verschijning’ (vertaling van “in describing Paul’s appearance as a heavenly vision, Luke portrays it as one of a kind” (Craig, *Assessing*, p. 114)

²² vertaling van “the heavenliness of a vision doesn’t imply nonphysicality”, P. COPAN AND R.K. TACELLI red., *Jesus’ Resurrection, Fact of Figment*, Downers Grove, 2000, p. 116

²³ R.E. BROWN, *The Virginal Conception and Bodily Resurrection of Jesus*, New York, 1973 (afgekort met *VCBR*)

²⁴ W.L. CRAIG, *Assessing the New Testament Evidence for the Historicity of the Resurrection of Jesus* (Edwin Mellen Press, Lewiston, 1989 (herziene uitgave 2002)

²⁵ BROWN, *VCBR*, p. 90-91 ‘we kunnen niet simpelweg aannemen dat wanneer Paulus spreekt over Jezus die aan hem “verscheen” of wanneer hij zegt dat hij Jezus “zag” (1Kor 9,1),¹⁵⁶ hij het fysieke zicht op een lichamenlijk wezen bedoelt.’; noot 156: ‘De gedeeltelijke dubbelzinnigheid van onze bronnen over de aard van “zien” ...’; (vertaling van “we cannot simply *assume* that when Paul speaks of Jesus “appearing” to him or when he says that he “saw” Jesus (1 Cor 9:1),¹⁵⁶ he means physical sight of a corporeal being.”; note 156: “The partial ambiguity of our sources about the nature of “seeing...” ;)

²⁶

3 In de eerste plaats dan heb ik u overgeleverd wat ik ook zelf als overlevering heb ontvangen, namelijk dat Christus gestorven is voor onze zonden, volgens de Schriften,

4 en dat Hij begraven is, en dat Hij is opgestaan op de derde dag, volgens de Schriften,

5 en dat Hij is verschenen aan Kefas en daarna aan de Twaalf.

6 Vervolgens is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk, van wie de meesten nog in leven zijn, hoewel sommigen zijn gestorven.

7 Vervolgens is Hij verschenen aan Jakobus, daarna aan alle apostelen.

8 En het laatst van allen is Hij ook verschenen aan mij, de misgeboorte. (1Kor 15,3-8)

²⁷ vertaling van “indescribable eschatological reality”, W.L. Craig zegt terecht dat ‘een fysiek lichaam in niet buiten het bereik van alle beschrijving is’ (vertaling van “a physical body is not beyond all description”, CRAIG, *Assessing*, p. 68).

verschijningen “te verzoenen”.²⁸ Maar het lijkt redelijker om te zeggen dat verschijningen geen verzoening nodig hebben.²⁹ Goddelijke verschijningen kunnen immers verschillend van elkaar zijn en ook beschrijfbaar. Omdat Lucas, nu, wel onderscheid maakt tussen soorten verschijningen en Johannes en Lucas wel een fysieke verrezen Jezus beschrijven, zegt Brown, alleen maar omdat Paulus’ citaat van het kerygma in 1Kor geschreven lijkt vóór Johannes’ en Lucas’ Evangelies,³⁰ dat Lucas en Johannes ‘een te fysiek beeld van de verrezen Jezus’ gaven en ‘de technieken van dramatisering’ gebruikten.³¹ Volgens Brown komen Lucas’ en Johannes’ beschrijvingen van een fysieke verrezen Jezus voort uit ‘apologetische ontwikkelingen’³² en zijn ze niet geheel historisch. Brown beschuldigde de evangelisten dus niet alleen van vervalsing, maar hij drong ook het karakter van één verschijning, zelfs een verschijning die werd genoemd na het oorspronkelijke kerygma – het hemelse visioen van Paulus hoorde niet bij het oorspronkelijke kerygma van 1Kor 15,3-7³³ – op aan het karakter van de overige verschijningen van het kerygma en aan alle verschijningen van de Evangelies.

²⁸ vertaling van “reconcile”, BROWN, *VCBR*, p. 89. Brown wil twee verschillende verschijningen die door Paulus opgenoemd worden (Paulus’ visioen en de verschijningen aan de vijfhonderd broeders) met elkaar ‘verzoenen’ (BROWN, *VCBR*, p. 92).

²⁹ Craig zegt dat ‘Paulus zelf geen toespeling geeft dat hij de verschijning aan hem ... in enig opzicht als normatief voor de overige verschijningen beschouwde’ (vertaling van “Paul himself gives no hint that he considered the appearance to him ... in any sense normative for the other appearances”, CRAIG, *Assessing*, p. 114).

³⁰ BROWN, *VCBR*, p. 85

³¹ vertaling van “presented “a too physical picture of the risen Jesus” en “employed the techniques of dramatization”,.Ibid, p. 88-89. Brown (ibid p. 86) gebruikt ook Paulus’ verklaring dat “Een natuurlijk lichaam wordt gezaaid, een geestelijk lichaam verrijst” (1Kor 15,44) om te beweren dat een geestelijk lichaam niet kan verschijnen in een fysieke gedaante. Maar de geestelijkheid van een lichaam kan ook worden begrepen als het in staat zijn om plotseling te verschijnen en verdwijnen in wat voor gedaante dan ook, ook een fysieke. Craig verklaart hoe een ‘geestelijk lichaam’ geïnterpreteerd moet worden als een lichaam ‘onder de heerschappij en leiding van God’s Geest’ en niet gemaakt van geest (“under the lordship and direction of God’s Spirit”, CRAIG, *Assessing*, 95-99). Ook Paulus’ verklaring dat “vlees en bloed kunnen niet delen in het koninkrijk van God” (1Kor 15,50), kan begrepen worden als ‘iets dat alléén vlees en bloed is kan niet delen in het koninkrijk van God’ maar iets dat een geestelijk lichaam is, soms zichtbaar in een fysieke gedaante, wel. Craig zegt dat “vlees en bloed” ‘een typische Semitische uitdrukking’ is, die betekent ‘sterfelijke wezens’: ‘Paulus gebruikt de uitdrukking “vlees en bloed” en bedoelt eenvoudigweg “mensen” of “sterfelijke wezens” (“flesh and blood” is “a typical Semitic expression”, meaning “mortal creatures”): “Paul .. employs the expression “flesh and blood” to mean simply “people” or “mortal creatures”’, CRAIG, *Assessing*, p. 101-102). Craig legt uit dat Paulus’ verklaring geïnterpreteerd moet worden als ‘Een natuurlijk lichaam wordt gezaaid, een bovennatuurlijk lichaam verrijst’; ‘Het contrast wordt niet gevormd tussen fysiek lichaam/niet-fysiek lichaam, maar tussen natuurlijk geörienteerd lichaam/geestelijk geörienteerd lichaam’; ‘het natuurlijk lichaam in het graf wordt op wonderbare wijze opgewekt en getransformeerd in een bovennatuurlijk lichaam’; ‘Het universum zal worden verlost van zonde en bederf, niet van stoffelijkheid, en onze lichamen zullen deel uitmaken van dat universum’ (vertaling van “It is sown a natural body, it is raised a supernatural body”; “The contrast is not between physical body/non-physical body, but between naturally oriented body/spiritually oriented body”; “the natural body in the grave is miraculously raised and transformed into a supernatural body”; “The universe will be delivered from sin and decay, not materiality, and our bodies will be part of that universe”, CRAIG, *Assessing*, p. 105, 98, 103, 102).

³² vertaling van “apologetic developments”, BROWN, *VCBR*, p. 85. Brown bedoelde dat de evangelist de historische verslagen vervalste om ze overtuigender te maken voor mensen die niet geloofden of die het christelijk geloof aanvielen.

³³ In 1Kor 15 ‘is vs. 3-7 een overlevering die onderbroken wordt door v. 6b en aangevuld met v. 8’; de overlevering was een ‘soepele chronologische en historische reeks van met elkaar verband houdende gebeurtenissen met een gemeenschappelijk onderwerp, Χριστος (1Kor 15,3)’, en volgens Craig werd hij ‘door Paulus als eenheid ontvangen’ inclusief de namen van de getuigen. Dit wordt door Craig verdedigd tegen Fuller (vertaling van “vs. 3-7 is a tradition interrupted by v. 6b and appended with v. 8”; the tradition was a “smooth chronological and historical sequence of related events of a common subject, Χριστος (I Cor. 15:3)”, and

Maar het feit dat Paulus in het kerygma niet expliciet onderscheid maakt tussen soorten verschijningen, betekent natuurlijk niet dat er geen verschillende soorten verschijningen waren.³⁴ Eén van de waarschijnlijkste redenen waarom Paulus in het kerygma geen onderscheid maakte tussen verschillende soorten verschijningen, is dat dat niet nodig was – de apostelen en Paulus zouden al vanaf het begin van hun apostolaat hebben gepreekt over de verscheidene verschijningen.³⁵ Een andere reden waarom Paulus in het kerygma geen onderscheid maakte tussen verschillende soorten verschijningen was waarschijnlijk dat het kerygma dat hij had “ontvangen” en overgeleverd een vaste chronologische en hiërarchische lijst was,³⁶ bedoeld om mensen te overtuigen van het feit dat Jezus werkelijk verschenen was, namelijk aan sommige welbekende personen, en dat Hij dus leefde. Het kerygma was niet bedoeld om mensen te vertellen op welke wijzen Hij was verschenen. En Craig zegt dat Paulus in zijn brief 1Korinthiërs, waarin hij het kerygma citeerde, alleen maar ‘zijn uiterste best deed om aan te tonen dat Christus aan hem verscheen en hem had aangesteld – niet alleen de Elf’: Paulus’ gezag werd in twijfel getrokken in de Korinthische kerk, en hij wilde aantonen dat Jezus’ verschijning aan hem ‘van hetzelfde gewicht was als die aan de leerlingen’, wat ‘niet betekent dat de verschijningen allemaal van dezelfde soort waren.’³⁷ En tenslotte, de ‘fysieke beelden’ van de verrezen Jezus in Lucas en Johannes kunnen authentieke beelden geweest zijn – en niet alleen te fysieke dramatiseringen, zoals Brown meent –, aangezien ze twee verschillende, maar beide fysieke, verschijningen aan twee verschillende groepen mensen uitbeelden: de Elf van de tempelgevangenis (Lucas) en de apostelen uit Galilea (Johannes).

In feite, nu alle verschijningsevangelies geheel geharmoniseerd kunnen worden³⁸ (dit zal hieronder besproken worden), kunnen ze ook geheel historische zijn en vrij van Browns vermeende ‘vrije dramatiseringen’. De evangelieverhalen, ook die van Lucas en Johannes, kunnen net zo authentiek zijn als Paulus’ kerygma, dat een lijst geeft van de verschijningen aan Kefas, Jakobus, Paulus en anderen.³⁹

according to Craig it “was received by Paul as a unity” including the names of witnesses; W.L. CRAIG, *Assessing the New Testament Evidence of the Historicity of the Resurrection of Jesus*, p. 6, 23, 24).

³⁴ Dit is ook de mening van Craig, Crossan en Lüdemann en Gundry (CRAIG, *Assessing*, p. 373; J.D. CROSSAN, *Jesus: A Revolutionary Biography* (San Francisco: Harper San Francisco, 1994) p. 169; G. LÜDDEMAN, *What Really Happened to Jesus?*, vert. John Bowden (Louisville, Kent.: Westminster John Knox Press, 1995), p. 10; R.H. GUNDRY, *Trimming the debate* in P. COPAN, *Jesus’ Resurrection*, p. 115-116).

³⁵ apostelen die impliciet getuigen van verschijningen: Hand 2,32.40 3,15 5,32 10,40-42; idem Paulus: Hand 9,20.28 11,26

³⁶ 1Kor 15,3; Dit is besproken in mijn artikel *De Kefas van Paulus is Kaifas – Auteur van 1Petrus en Hebreëën*, www.JesusKing.info, 4 januari 2009.

³⁷ vertaling van “pains to show that Christ appeared to him and commissioned him – not only the Eleven”: ... “had the same kind of *significance* as it did to the disciples”, which “does not mean the appearances all had the same *character*”, P. COPAN, *Jesus’ Resurrection*, p. 25. zie ook CRAIG, *Assessing*, p. 55; met de term “de Elf” bedoelt Craig hier waarschijnlijk de Galilese apostelen aan te duiden.

³⁸ in chronologische volgorde gezet waarbij alle schijnbare tegenstrijdigheden worden verklaard

³⁹ Paulus schreef 1Kor tijdens zijn Derde Missiereis in 54-57 AD en volgens Gundry ontstond Marcus’ Evangelie in de 50-er of 40-er jaren, Lucas’ Evangelie in de late 50-er of vroege 60-er jaren en Handelingen in de vroege 60-er jaren, onder de veronderstellingen dat Lucas Marcus gebruikte, Handelingen schreef nadat hij zijn Evangelie schreef, en Handelingen beëindigde vóór Paulus’ rechtszitting in Rome (ca. 63 AD) omdat de rechtszitting niet wordt beschreven in de Handelingen (R.H. GUNDRY, *A Survey of the New Testament*, 4^e uitgave 2003, Michigan, 1970, p.129).

2. Een chronologische volgorde van verschijningen

Met de resultaten van mijn artikel “De Elf”⁴⁰ is het mogelijk om een chronologische volgorde van verschijningen op te stellen, zoals getoond wordt in tabel 1. Bijzondere aandacht wordt gegeven aan de volgende zaken:

Het tijdstip van de theologische hemelvaart

Zoals boven al beschreven, was er volgens Benoit een ‘theologische hemelvaart’, en deze vond plaats na de verschijning aan Maria Magdalena en vóór de verschijning op de berg in Galilea. Deze hemelvaart betekende ook de verheerlijking van Jezus in de hemel aan Gods rechterhand. Aangezien nu de verheerlijking benodigd was voordat de Heilige Geest gegeven kon worden – Johannes zei:

de Geest was er nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was (Joh 7,39)

– moet de verheerlijking plaats hebben gevonden voordat Jezus de Heilige Geest aan zijn leerlingen in het Cenakel gaf (I).⁴¹ Volgens Gundry verwijst het woord “dan” (δε ‘de’) in Joh 20,19 (NBG), wat het begin is van de beschrijving van Jezus’ verschijning aan zijn leerlingen in het Cenakel, naar de ‘theologische hemelvaart’ die door Jezus werd genoemd terwijl hij sprak tot Maria Magdalena (Joh 20,17).⁴² En Jezus’ theologische hemelvaart vond waarschijnlijk al nog eerder plaats: onmiddellijk na zijn verschijning aan Maria Magdalena. Want het is opmerkelijk dat Jezus al tegen de Emmausgangers sprak over het binnengaan in “zijn glorie”. Hij zei

Moest de Messias niet zo lijden en dan zijn heerlijkheid binnengaan? (Lu 24,26 WV95)

Aangezien Jezus in de verleden tijd spreekt over de noodzakelijkheid van het lijden en het zijn glorie binnengaan, is het het waarschijnlijkst dat zowel het lijden als het binnengaan in zijn glorie al plaats hadden gevonden, en aan de noodzaak voldaan was, voordat Hij tot de Emmausgangers sprak (E). En als het correct is dat Kefas en de twaalf Jezus zagen voordat Jakobus en alle apostelen dat deden, zoals het kerygma zegt (1Kor 15,5-7), en als ze Hem zagen, zittend aan de rechterhand van de Macht, zoals Jezus hun had beloofd (Mt 26,64), is dit nog een substantiële aanwijzing dat Jezus’ theologische hemelvaart plaats vond direct na zijn verschijning aan Maria Magdalena en voordat Hij verscheen aan Kefas (D), de Emmausgangers (E) en de leerlingen (I) (zie tabel 1). Dit wordt bevestigd door Jezus’ woorden aan Maria Magdalena in de tegenwoordige tijd: “Ik stijg op (αναβαίνω) naar mijn Vader” (Joh 20,17 NA²⁷).

Kefas en Jakobus, en daarna de Elf of de Galileërs

Jezus verscheen aan Kefas en Jakobus voordat Hij verscheen aan de Elf of de Galileërs, want het kerygma zegt over Jezus “dat Hij is verschenen aan Kefas en daarna aan de Twaalf. Vervolgens is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk, [...] Vervolgens is Hij verschenen aan Jakobus, daarna aan alle apostelen” (1Kor 15,5-7). Het is onmogelijk te

⁴⁰ *De Elf (Lu 24,9.33 Hand 2,14) – Jezus verscheen verzezen aan de Officieren van de Tempelgevangenis*, www.JesusKing.info, 1 augustus 2010.

⁴¹ Joh 20,22; Dit is ook de mening van R.H. Gundry (P. COPAN, *Jesus’ Resurrection*, p. 117, noot 14). Het Cenakel is de zaal van Jezus’ Laatste Avondmaal voor zijn dood, in een huis in de Bovenstad van Jeruzalem.

⁴² GUNDRY, *A Survey*, p. 290-291: ‘Het ‘dan’ in 20,19 geeft aan dat de hemelvaart ‘s avonds (al) heeft plaats gevonden (vergelijk 7,39 met 20,17.19-22)’, vertaling van “The “therefore” in 20:19 indicates that the ascension has taken place by evening (compare 7:39 with 20:17, 19-22).”

zeggen of Jezus eerst verscheen aan de Elf (G) of aan de Galileeërs (I), want tegen de tijd dat het kerygma werd gevormd (na Pinksteren) werden zowel de Elf als de Galileeërs “apostelen” genoemd (Hand 9,26-27 Gal 1,18-19).

Simon en de Emmausgangers

Aangezien de Emmausgangers met Jezus spraken en Hem herkenden vóór zijn verschijning aan de Elf, en aangezien Hij ook aan Simon was verschenen vóór de verschijning aan de Elf,⁴³ is het onmogelijk om te onderscheiden of Jezus eerst verscheen aan de Emmausgangers (E) of aan Simon (de zoon van Klopas) (F), of tegelijkertijd aan hen verscheen.⁴⁴

Het betwiste vers Lucas 24,51 = Hand 1,2: een tijdelijke hemelvaart

Het vers Lucas 24,51, dat in de meeste belangrijke manuscripten van de evangelietekst wordt gevonden, ontbreekt geregeld in de Westerse tekstuele getuigen, en blijft daardoor een tekstueel probleem. Het werd geaccepteerd in de 26^e uitgave van Nestle als ‘deel uitmakend van de authentieke tekst van Lucas’ Evangelie’.⁴⁵ Na de beschrijving van Jezus’ verschijning aan de Elf, staat er:

En terwijl Hij hen zegende, verwijderde Hij zich van hen en werd ten hemel opgenomen. (Lu 24,51)

Dit vers kent een parallel in Lucas’ verzen Hand 1,1-2, die weergeven wat Lucas al had beschreven in zijn Evangelie:

In mijn eerste boek, Theofilus, heb ik de daden en het onderricht van Jezus beschreven, vanaf het begin tot aan de dag waarop hij in de hemel werd opgenomen, nadat hij de apostelen die hij door de heilige Geest had uitgekozen, had gezegd wat hun opdracht was. Na zijn lijden en dood heeft hij hun herhaaldelijk bewezen dat hij leefde; gedurende veertig dagen is hij in hun midden verschenen en sprak hij met hen over het koninkrijk van God. (Hand 1,1-3 NBV)
aan wie Hij Zich ook na zijn lijden met vele kentekenen levend heeft vertoond, ... (Hand 1,3 NBG)

Aangezien Lucas zegt dat het “opgenomen” worden het laatste deel van zijn “eerste boek” was, wat zijn Evangelie is, dat eindigt met Lu 24,51, moet het “opgenomen” worden van Hand 1,2 corresponderen met het “ten hemel opgenomen” van Lucas 24,51.⁴⁶ Het woord “ook” in Hand 1,3 (NBG),⁴⁷ geeft dan aan dat Jezus zijn apostelen niet alleen hun opdracht gaf op de eerste dag na zijn verrijzenis, toen Hij werd opgenomen, zoals al beschreven in Lucas’ Evangelie, maar ook gedurende de veertig dagen die volgden aan deze zelfde apostelen levend verscheen, met vele bewijzen, zoals zou worden beschreven in Lucas’ Handelingen (Hand 1,3b-8). Het “opgenomen” worden in Hand 1,2 was dus niet hetzelfde als

⁴³ Lu 24,13-31.34

⁴⁴ Dit fenomeen wordt bilocatie genoemd en is zelfs waargenomen in het leven van sterfelijke mensen zoals Pater Pio.

⁴⁵ BROWN, *VCBR*, p. 98-99

⁴⁶ Want het “opgenomen” worden vond plaats op de laatste dag van Lucas’ “eerste boek”, en Lucas’ Evangelie beschreef alle dingen tot de dag van Jezus’ verrijzenis en zijn “opgenomen (worden) ten hemel”. Lucas 24,51 specificeert dan dat Jezus’ “opgenomen” worden van Hand 1,2 niet zijn lijden en dood op het kruis was, maar een opstijgen ten hemel.

⁴⁷ Het woord ‘ook’ (NBG) betekent niet “ook na zijn lijden”, als tegengesteld aan ‘vóór zijn lijden en dood’. De NET Bible vertaalt Hand 1,3 met “aan deze zelfde apostelen ook, vertoonde hij zich levend, na zijn lijden” (vertaling van “to the same apostles also, after his suffering, he presented himself alive”).

de definitieve hemelvaart op de veertigste dag in Hand 1,9 (J)⁴⁸, want de hemelvaart van Lucas 24,51/Hand 1,2 vond plaats op de eerste dag van Jezus' verrijzenis. Het "opgenomen" worden van Lucas 24,51/Hand 1,2 moet dus een andere fysieke, maar tijdelijke, hemelvaart zijn geweest. De definitieve hemelvaart kan worden onderscheiden van deze tijdelijke hemelvaart door de manier waarop Jezus zou terugkeren. Na de tijdelijke hemelvaart voor de ogen van de Elf, verscheen Jezus weer in het Cenakel door daar plotseling te staan, zonder zichtbaar uit de hemel neer te dalen. Ook bij het Meer van Tiberias stond Hij gewoon op de oever, zoals een normale man en vreemdeling.⁴⁹ Na de definitieve hemelvaart echter, vertellen engelen aan de apostelen dat Jezus zal terugkeren naar de aarde zoals Hij opsteeg: "op de wolken des hemels", maar dan "met macht en grote heerlijkheid" om recht te spreken over "alle volkeren".⁵⁰

Meer van Tiberias, daarna Berg van Galilea

Volgens Johannes verscheen Jezus eerst twee keer aan zijn leerlingen in het Cenakel (I en J) en daarna voor de derde keer aan het Meer van Tiberias (K).⁵¹

Daarna heeft Jezus zich nog eens aan zijn leerlingen geopenbaard, bij het Meer van Tiberias [...] Dit was de derde keer dat Jezus zich aan zijn leerlingen openbaarde sinds zijn opwekking uit de doden. (Joh 21,1.14 WV95)

Jezus' verschijning aan zijn leerlingen op de berg in Galilea (L)⁵² moet hebben plaats gevonden na de verschijning aan zijn leerlingen bij het Meer van Tiberias (K), want anders zou Jezus, bij het Meer van Tiberias, niet voor de derde keer, maar minstens voor de vierde keer aan zijn leerlingen verschenen zijn.

Marcus: de Emmausgangers worden niet geloofd

In tabel 1 worden de data van het lange einde van het Evangelie van Marcus (Mr 16,9-20) geïnterpreteerd als parallellen van de data van het Evangelie van Lucas en de Handelingen. De verschijning aan "twee van hen, toen die te voet op weg waren naar het land", in Marcus, is hoogstwaarschijnlijk dezelfde als de verschijning aan Kleopas en zijn medereiziger op weg naar Emmaus, in Lucas (E).⁵³ De verschijning aan "de elven zelf" in Marcus (NBG) lijkt een parallel van de verschijning aan "de Elf" in Lucas (G).⁵⁴ Het enige verschil is dat Marcus zegt dat de Elf de vrouwen noch de Emmausgangers geloofden, en Lucas zegt dat de Elf aan de Emmausgangers vertelden dat de Heer inderdaad was verrezen en was verschenen aan Simon. Maar dit is geen tegenstrijdig verschil. Beide uitspraken kunnen waar zijn, want de Elf kunnen hebben geloofd in de verschijning aan Simon én niet geloofd hebben in de verschijning aan de Emmausgangers: eerst kunnen ze de vrouwen niet geloofd hebben en daarna kunnen ze de boodschap hebben geloofd dat Jezus was verrezen en was verschenen aan Simon. Maar hierna, toen de Emmausgangers hun verhaal vertelden, dat Jezus ook aan hen was verschenen, kunnen de Elf hen niet hebben geloofd, bijvoorbeeld omdat de verschijning aan Simon had plaatsgevonden in dezelfde tijdspanne als de verschijning aan de Emmausgangers. Terwijl ze dit bespraken, verscheen Jezus plotseling en de Elf waren "ontzet

⁴⁸ Hand 1,9-11

⁴⁹ Joh 21,4

⁵⁰ Hand 1,11 Mt 24,30 25,31-32

⁵¹ Joh 20,19-29 21,1-23

⁵² Mt 28,16-20

⁵³ Lu 24,13-31 Mr 16,12-13

⁵⁴ Mr 16,14 Lu 24,33-36

en verschrikt”,⁵⁵ waarschijnlijk omdat ze een verkeerd idee hadden van wat was bedoeld met een ‘verrezen’ Heer. Waarschijnlijk hadden ze Simon’s boodschap dat Jezus aan hem was “verschenen” (ωφθη = “liet zich zien” Lu 24,34 NA²⁷), geïnterpreteerd als een verrijzenis tot een normaal menselijk aards leven, waarin een persoon niet op twee verschillende plaatsen tegelijk kan opdagen, bij Simon én bij de Emmausgangers.⁵⁶ Maar een normaal menselijk lichaam kan ook niet verschijnen door plotseling in hun midden te staan, en dus waren ze, vanaf dat moment, “ontzet en verschrikt en meenden een geest te aanschouwen”, en Jezus moest hun bewijzen dat Hij geen geest was door het eten van “een stuk van een gebakken vis”.⁵⁷

Er is dus geen tegenstrijdigheid tussen Marcus’ en Lucas’ verschijningsevangelies.

Marcus: het spreken van Jezus, Zijn hemelvaart en het preken van de leerlingen

De laatste drie elementen van Marcus’ tweede slot (het spreken van Jezus, Jezus’ hemelvaart, het preken van de leerlingen) worden geïnterpreteerd als parallellen van Hand 1,3-7,4 (zie tabel 1: M, N, P), omdat het laatste element – het uittrekken om overal te prediken (P)⁵⁸ – alleen geassocieerd kan worden met de gebeurtenissen die in de kerk na Pinksteren plaatsvonden. Vóór die tijd moesten de Elf “in de stad blijven” om te wachten op het ontvangen van de Geest, zoals Jezus hun had bevolen,⁵⁹ en ze trokken nog niet uit om “overal” te prediken. En de Galileeërs waren slechts in Galilea. Deze parallel (P) geeft ruimte aan twee interpretaties van Marcus’ voorafgaande element (N), van Jezus’ opgenomen worden in de hemel:

Nadat de Heer Jezus aldus tot hen gesproken had, werd Hij ten hemel opgenomen en zit aan de rechterhand van God. (Mr 16,19)

De gemakkelijkste parallel van dit “ten hemel opgenomen” worden met Lucas en de Handelingen, is met Jezus’ zichtbare lichamelijke hemelvaart op de veertigste dag na zijn verrijzenis (Hand 1,9) (N). Dan is Marcus’ element dat zegt dat Jezus tot zijn leerlingen had gesproken alvorens ten hemel opgenomen te worden, een parallel van het vers in Handelingen dat zegt “Hij verscheen hun gedurende veertig dagen en sprak met hen over het Rijk Gods” (M).⁶⁰ In dit geval bevat Marcus’ volgorde ‘verschijningen – spreken – hemelvaart – prediken’ expliciet de spreekfase, die veertig dagen duurde en die belangrijk was voor de spiksplinternieuwe leerlingen van de Elf, die tempelbeambten waren, net zoals deze belangrijk was voor Marcus zelf, die waarschijnlijk ook een bepaalde tempelbeambte was.⁶¹ De andere mogelijke parallel van Marcus’ vers 16,19 – over dat Jezus “ten hemel opgenomen” werd – is met het vers Lucas 24,51, dat zegt dat Jezus “ten hemel opgenomen” werd onmiddellijk na zijn eerste verschijning aan de Elf (H). Maar deze parallel is onwaarschijnlijk omdat Marcus zegt dat de leerlingen uittrokken om overal te prediken, en dan zou er geen aparte tijd meer zijn geweest voor het verschijnen van Jezus aan en het spreken tot de Elf over “het Rijk Gods”, zoals Handelingen 1,3 zegt.

⁵⁵ Lu 24,36-37

⁵⁶ Het griekse woord dat hier wordt gebruikt voor “verschenen” in de beschrijving van de Elf van de verschijning aan Simon (Lu 24,34), is het werkwoord ωφθη (ōphthē), dat ook voorkomt in Hand 7,26, waar het wordt vertaald met “vertoonde zich” (WV95) en het beschrijft hoe Mozes zich “vertoonde” aan enkele Hebreërs, natuurlijk toen Mozes nog gewoon levend was.

⁵⁷ Lu 24,36-43

⁵⁸ Mr 16,20

⁵⁹ Lu 24,49

⁶⁰ Hand 1,3

⁶¹ De bespreking van deze stelling over Johannes Marcus staat in mijn artikel *Johannes Marcus – Auteur van het Johannes-evangelie samen met Jezus’ moeder*, www.JesusKing.info, 6 december 2010.

Kritiek: W.L. Craig en R.E. Brown

William L. Craig

Ook zonder te weten van de nieuwe interpretatie van de Elf als tempelbeambten, hebben sommige Nieuwe Testament geleerden, zoals Craig, de verschijningsevangelies geharmoniseerd door de Paasavond-verschijningen van Lucas en Johannes te interpreteren als plaatsvindend in Jeruzalem, voorafgaand aan de Galilese verschijningen van Johannes en Mattheüs.⁶² Dit is de meest natuurlijke harmonisatie, die gewoon de teksten volgt. Deze volgorde wordt uitgedrukt in fig. 1. In zijn boek “Assessing the New Testament Evidence for the Historicity of the Resurrection of Jesus” zet Craig een sterke bewijsvoering neer voor de historiciteit van de verschijningen en voor de bovengenoemde volgorde van verschijningen.⁶³ Het enige verschil met de volgorde van dit artikel (zie de rode pijlen in fig. 1) is dat Craig aanneemt dat Elf dezelfde waren als de Galilese leerlingen, en dus dat de verschijningen aan de Elf en de Galilese leerlingen één en dezelfde verschijning waren, en dat de hemelvaart voor de ogen van de Elf dezelfde hemelvaart was als degene die plaats vond voor de ogen van de leerlingen op de veertigste dag. Craig verklaart het verschil in tijd door de beschrijving van het onderrichten en de hemelvaart voor de ogen van de Elf in Lucas 24,44-53 te interpreteren als een ‘verkort of telescopisch verslag’, waarin de hemelvaart op de veertigste dag in het verhaal dichterbij wordt gehaald en alleen *lijkt* te hebben plaatsgevonden direct na de eerste verschijning op de eerste dag.⁶⁴ In de volgorde van dit artikel vinden de verschijning aan de Elf, en ook de hemelvaart voor hun ogen, plaats op de eerste dag van de verrijzenis, precies zoals Lucas’ verhaal zegt.

Raymond E. Brown

Andere geleerden, hier vertegenwoordigd door Brown, hebben gemeend dat alle grote verschijningen aan de Galilese apostelen – zowel al de verschijningen in Jeruzalem als de verschijning op de berg in Galilea –, en de verschijning aan de Elf, in principe één en dezelfde verschijning zijn. Dit is geen natuurlijke lezing van de Evangelies. Om tot deze conclusie te komen moesten de volgende discutabele stappen worden genomen (zie fig. 2, de rode tekst):

1) De verwerping van de tweede verschijning aan de leerlingen in het Cenakel

Bij de eerste verschijning van de verrezen Jezus aan zijn leerlingen in het Cenakel was Thomas niet aanwezig (Joh 20,19.24-25). Volgens Brown is de tweede verschijning aan de leerlingen in het Cenakel, nu inclusief Thomas (Joh 20,24-29), niet historisch, maar een ‘vrije dramatisering’ waarin Thomas alleen de verpersoonlijking is van twijfel.⁶⁵ Er wordt hiervoor geen enkel bewijs gegeven.⁶⁶

⁶² CRAIG, *Assessing*, p. 223-225

⁶³ Edwin Mellen Press, Lewiston, 1989 (herziene uitgave 2002)

⁶⁴ CRAIG, *Assessing*, p. 197

⁶⁵ BROWN, *VCBR*, p. 107

⁶⁶ Craig meent: ‘het verhaal is niet gewoon een dramatisering van het twijfelmotief ... Het verhaal bevat ook een Christologische uitspraak die de climax van het evangelie vormt’ (vertaling van “the story is not simply a dramatization of the doubt motif ... The story also contains a Christological statement which constitutes the climax of the gospel” (CRAIG, *Assessing*, p. 202).

2) De verwerping van de verzen Joh 21,1 en 14

Hierna openbaarde Jezus Zich opnieuw aan de discipelen bij de zee van Tiberias [...] Dit was reeds de derde maal, dat Jezus na zijn opwekking uit de doden Zich aan zijn discipelen geopenbaard heeft. (Joh 21,1.14 NBG)

Deze verzen vertellen ons duidelijk dat de verschijning van Jezus aan het Meer van Tiberias in Galilea zijn derde verschijning aan zijn leerlingen was, waarbij de eerste twee verschijningen die in het Cenakel waren, achter gesloten deuren, beschreven in Joh 20.⁶⁷ Brown verwerpt de historiciteit van de verzen 21,1.14 en interpreteert ze als niet-historische toevoegingen die gemaakt werden om het toegevoegde hoofdstuk Johannes 21 te verbinden aan het oorspronkelijke Evangelie van Johannes, dat eindigde met hoofdstuk 20. Het argument voor deze verwerping – die leidt tot Browns conclusie dat deze derde verschijning eigenlijk een eerste verschijning was – is de veronderstelling dat Jezus meteen herkend had moeten worden als dit de derde verschijning aan zijn leerlingen was. Volgens Brown zou het feit dat ze Hem niet meteen herkenden er op wijzen dat dit een eerste verschijning was, want, volgens Brown, ‘aarzeling wordt elders geassocieerd met eerste verschijningen (Lu 24,37, Joh 20,25, Mr 16,13.14).’⁶⁸ Maar deze beide beweringen – dat ze Hem meteen herkend hadden moeten hebben bij een derde verschijning, en dat aarzeling voorkwam bij eerste verschijningen – zijn niet correct.

De reden waarom Jezus niet meteen werd herkend bij het Meer van Tiberias was, afgezien van het feit dat Hij op de oever stond op een behoorlijke afstand van de boot op het meer, dat Hij verscheen in een andere gedaante dan zijn vroegere aardse gedaante. Dat Hij in staat was om “in een andere gedaante” te verschijnen, is hierboven getoond en er is letterlijk van getuigd in Marcus 16,12. En wat bewijst dat Jezus aan het meer stond in een andere gedaante is het feit dat, zelfs nadat de leerlingen op de oever waren aangekomen, ze nog steeds niet konden zien dat het Jezus was, want ze “wisten” het (vanwege de wonderbare visvangst) en “Niemand van de discipelen durfde Hem de vraag stellen: Wie zijt Gij?”⁶⁹

En de ‘aarzeling’ bij eerste verschijningen, waarnaar Brown verwijst,⁷⁰ betreft niet de herkenning van Jezus: in Lucas 24,37 zijn de Elf er alleen onzeker van of de Jezus, die ze herkenden, een geest was of een levende man; in Joh 20,25 is er aarzeling over Jezus’ identiteit, maar die wordt niet uitgedrukt door de groep leerlingen die Jezus hadden gezien, maar alleen door de apostel die Jezus nog niet had gezien en Hem nog steeds *niet* zag: Thomas. Als Thomas uiteindelijk de verzen Jezus ook ziet, herkent hij Hem ook meteen, zelfs als zijn Heer en zijn God.⁷¹ En in Marcus 16,13-14 geloven de Elf niet in de verslagen van de ooggetuigen, maar zij doen dit, net zoals Thomas, *voordat* ze Jezus zelf hebben gezien. Als zij Jezus inderdaad zien, herkennen ook zij Hem onmiddellijk.⁷² In deze gevallen van eerste verschijningen is er dus helemaal geen aarzeling betreffende de herkenning van Jezus. Ook in Jezus’ eerste verschijning aan de vrouwen op Paasmorgen wordt Hij meteen herkend, en de vrouwen “omklemden zijn voeten en aanbaden Hem”.⁷³ In feite werd Jezus maar bij

⁶⁷ Joh 20,19-29

⁶⁸ vertaling van “hesitancy is elsewhere associated with initial appearances (Lu 24,37; Joh 20:25; Mr 16:13, 14).”, BROWN, *VCBR*, p. 105

⁶⁹ Joh 21,4.7.12

⁷⁰ Merk op dat Brown hier eerst de fragmenten van Lu, Joh en Mr probeert te gebruiken als bewijs, maar de verschijningen van Lu, Jo en Mr later als onhistorisch verwerpt: Brown lijkt dezelfde mening te hebben als, zoals hij zegt, kritische geleerden over het algemeen hebben, nl. dat alleen Mattheüs’ verschijningsverhaal historisch was (BROWN, *VCBR*, p. 109-110).

⁷¹ Joh 20,26-28

⁷² Lu 24,37

⁷³ Mt 28,9

twee van de eerste verschijningen niet onmiddellijk herkend: Maria Magdalena bij het lege graf “keerde ... zich om en zag Jezus staan, maar zij wist niet, dat het Jezus was”,⁷⁴ wat lijkt in te houden dat ze alleen kon ‘weten’ dat het Jezus was en niet kon ‘zien’ dat het Hem was, waarschijnlijk omdat Hij verscheen in een andere dan zijn gewoontelijke gedaante. Maria Magdalena was eenvoudigweg “in de mening dat het de tuinman was” (Joh 20,15). En de Emmausgangers herkenden Hem niet omdat “hun ogen werden verhinderd Hem te herkennen”⁷⁵ op een bovennatuurlijke wijze. Voor hen was hij eenvoudigweg een “vreemdeling” (παροικεω) (Luke 24,18 WV78, NBG, NBV, NA²⁷). Bij deze twee eerste verschijningen was er dus ook geen ‘aarzeling’ of twijfel, maar alleen een tijdelijke onmogelijkheid om Jezus aan zijn uiterlijk te herkennen. Browns argumenten voor het veranderen van een derde verschijning in een eerste verschijning zijn dus ongeldig.

3) De interpretatie van de verschijning op de berg in Galilea in Mattheüs als een eerste verschijning

De verschijning op de berg wordt door Brown ook geïnterpreteerd als een eerste verschijning aan Jezus’ leerlingen.

De elf leerlingen nu begaven zich naar Galilea, naar de berg die Jezus hun aangewezen had. Toen zij Hem zagen, wierpen ze zich in aanbidding neer; sommigen echter twijfelden. Jezus trad nader en sprak tot hen: ‘Mij is alle macht gegeven in de hemel en op aarde. (Mt 28,16-18)

Hier is de twijfel van sommigen van de leerlingen voor Brown een reden om te concluderen dat dit een eerste verschijning was: ‘er zou geen twijfel zijn als de leerlingen Jezus al hadden gezien in Jeruzalem en wisten van zijn verrijzenis’.⁷⁶ Maar, zoals al gezegd, was er geen twijfel bij de eerste verschijningen. Het is waar dat er geen twijfel meer zou kunnen zijn over Jezus’ verrijzenis en over zijn vermogen om in lichamelijke gedaante te verschijnen, maar de twijfel op de berg ging niet over deze concepten. Het bewijs dat de twijfel alleen de herkenning van Jezus aan zijn uiterlijk betrof, is dat toen sommige leerlingen twijfelden, Jezus “nader trad” en tot hen begon te spreken.⁷⁷ Blijkbaar was de lichamelijke Jezus aanvankelijk op een behoorlijke afstand, wat de onzekerheid over zijn identiteit kan hebben veroorzaakt bij sommige leerlingen. En het is juist deze twijfel die bewijst dat dit geen eerste verschijning was, want iemand die twijfelt weet al dat het Jezus *zou kunnen zijn*. De verschijning op de berg kan dus een vierde of latere verschijning zijn geweest, net zoals de Evangelies impliceren.

4) De verwerping van Handelingen 1,9-11 (de definitieve hemelvaart) en de acceptatie van het (betwiste) vers Lucas 24,51 (de tijdelijke hemelvaart)

In Brown’s redevoering wordt het betwiste vers Lucas 24,51, dat een een hemelvaart beschrijft, niet alleen als historisch beschouwd, maar er wordt zelfs beweerd dat het de enige hemelvaart van Jezus beschrijft.⁷⁸ Door dit te doen verwerpt Brown de historiciteit van de onbetwiste verzen Hand 1,9-11 over Jezus’ laatste en lichamelijke hemelvaart op de veertigste dag. De periode van veertig dagen van verschijningen, waarvan wordt getuigd in de Handelingen, wordt door Brown ook als onhistorisch verworpen, en zowel deze periode als de

⁷⁴ Joh 20,14

⁷⁵ Lu 24,16; hun ogen werden pas geopend nadat Jezus het brood gebroken had (Lu 24,31).

⁷⁶ vertaling van “there would have been no doubt if the disciples had already seen Jesus in Jerusalem and knew of his resurrection”, BROWN, *VCBR*, p. 105

⁷⁷ Mt 28,18

⁷⁸ BROWN, *VCBR*, p. 103

definitieve hemelvaart worden begrepen als slechts een keuze van Lucas ‘om het eschatologische te beschrijven in de categorieën van tijd’, en ‘als een poging om de tijd tussen twee dateerbare gebeurtenissen, die ongeveer vijftig dagen uit elkaar liggen, op te vullen: Jezus’ dood in de tijd van Pasen en de charismatische manifestatie op Pinksteren’; de periode van veertig dagen werd in Browns ogen door Lucas gekozen om de bijbelse periode van veertig jaar in Exodus een parallel te geven.⁷⁹

Er is geen bewijs voor de geldigheid van deze interpretatie,⁸⁰ en er is ook het bezwaar dat er voor Lucas geen reden was om een onhistorische hemelvaart na een onhistorische periode van veertig dagen te beschrijven in de Handelingen (1,3.9), want Lucas had al een hemelvaart beschreven in het begin van zijn boek, in Hand 1,2, dat verwijst naar de eerste dag van de verrijzenis. Het zou onlogisch zijn voor Lucas om twee hemelvaarten te beschrijven alleen maar om ‘de tijd op te vullen’. Maar het was niet Lucas die ervoor koos om ‘de tijd op te vullen’, maar Jezus die ervoor koos om de spiksplinternieuwe apostelen van de Elf degelijk te onderrichten gedurende veertig dagen en om de twee verschillende soorten apostelen dezelfde Geest te geven en hen pas op de vijftigste dag (Pinksteren) samen handelend te laten optreden. En Browns opmerking dat de engel bij Jezus’ lege graf verschillende boodschappen heeft in Marcus en Lucas – dat de leerlingen en Petrus naar Galilea moesten gaan (Marcus)⁸¹, respectievelijk, dat de vrouwen zich moesten herinneren hoe Jezus in Galilea had voorspeld dat Hij “moest worden uitgeleverd aan zondaars” en sterven en wederopstaan (zonder het bevel om naar Galilea te gaan te noemen) (Lucas)⁸² – betekent niet noodzakelijkerwijs dat Lucas ‘alle vermeldingen van verschijningen in Galilea wilde uitwissen’, zoals Brown meent.⁸³ Lucas kan de boodschap aan de discipelen hebben weggelaten en ervoor gekozen hebben om alleen de boodschap aan de vrouwen te beschrijven, alleen maar omdat het bevel dat de Galilese apostelen naar Galilea moesten gaan, niet interessant zou zijn voor de Elf van de tempelgevangenis – naar wie de vrouwen op weg waren en op wie Lucas’ verrijzenisevangelie zich focust – maar een voorspelling van zijn uitlevering aan zondaars en van zijn dood en verrijzenis wel. En Lucas’ tekst zegt inderdaad dat de vrouwen deze boodschap werkelijk aan de Elf gingen vertellen,⁸⁴ voor wie het belangrijk was om te horen dat Jezus’ dood, aan welks uitvoering ze hadden meegewerkt, door Jezus zelf voorspeld was. Nadat de Elf de vrouwen eindelijk begonnen te geloven, kunnen ze zijn begonnen om hun aandeel in Jezus’ lijden en dood te zien als iets wat deel uitmaakte van een goddelijk plan⁸⁵ en

⁷⁹ vertaling van “to describe the eschatological in the categories of time”, en “as an attempt to fill in the time between two datable events, approximately fifty days apart: Jesus’ death at Passover time and the charismatic manifestation at Pentecost”, Ibid. p. 103-104

⁸⁰ In zijn latere, beknopte, artikel over de verrijzenis en verschijningen in de New Jerome Biblical Commentary (Englewood Cliffs, 1990, 81-134), lijkt Brown in feite meer verschijningen en twee onderscheiden (soorten van) hemelvaarten te accepteren: hij ziet een hemelvaart als “het einde van de veelvuldige verschijningen van de verrezen Jezus’ na een lange periode na de verrijzenis, en een theologische hemelvaart op de eerste dag van de verrijzenis als ‘een integraal deel van de verrijzenis’ (vertaling van “the terminus of the risen Jesus’ frequent appearances”, “an integral part of the resurrection” (paragraaf 134, p. 1377).

⁸¹ Mr 16,7

⁸² Lu 24,6-7

⁸³ vertaling van “erase any mention of appearances in Galilee”, BROWN, *VCBR*, p. 102

⁸⁴ Lu 24,9 “(zij) keerden van het graf terug en brachten dit alles over aan de elf en aan al de anderen.”

⁸⁵ Simon Petrus predikte Jezus later als “volgens Gods vastgestelde raadsbesluit en voorkennis uitgeleverd” en als gedood “door de hand van goddelozen (‘anomos’ = wetteloze)” (Hand 2,23 NA²⁷). Hier kan Petrus hebben verwezen naar de Romeinse soldaten en/of naar de ‘hyperetai’ van de tempelgevangenis. Als de ‘hyperetai’ Rekabieten waren, zoals ik beargumenteer in mijn artikel *De Elf (Lu 24,9.33 Hand 2,14) – Jezus verscheen verrezen aan de Officieren van de Tempelgevangenis* (www.JesusKing.info, 1 augustus 2010), waren ze geen oorspronkelijke Joden, maar slechts Nethinim, en dus niet noodzakelijkerwijs gehouden aan de Joodse wet. ‘De Rabbijnen beschouwden hen (de Nethinim) als de laagste in achtung – onder een bastaard, hoewel boven een proseliet –, verboden hun te trouwen met Israelieten, en verklaarden hen niet in staat tot het eigenlijke

misschien niet helemaal hun verantwoordelijkheid, hoewel ze “zondaars” waren. En toen Jezus aan hen verscheen “maakte Hij hun geest toegankelijk voor het begrijpen van de Schriften. Hij zei hun: ‘Zo staat er geschreven: dat de Christus moest lijden en op de derde dag verrijzen uit de doden [...]’ (Lu 24,45-46). Jezus troostte en onderrichte hen dus.

5) Het negeren van verschillen in de volgorde verschijning-hemelvaart en in het moment van het geven van de Geest

Van alle grote verschijningen in de Evangelies, nu, hebben het er in Browns interpretatie maar vier overleefd. Eén van Browns problemen die nog overbleven, is dat de verschijning aan de Elf (in Lucas) wordt gevolgd door een hemelvaart, maar de verschijning aan de leerlingen in het Cenakel (in Johannes) en aan de leerlingen op de berg in Galilea (in Mattheüs) niet. Om in staat te zijn deze drie verschijningsverhalen gelijk te stellen, introduceert Brown, verwijzend naar Benoit, de theologische hemelvaart als deel van ‘één eschatologische handeling van God’, die Jezus’ verrijzenis én hemelvaart én het geven van de Geest omvat; Brown ziet zo’n theologische hemelvaart vóór de verschijning op de berg (Mattheüs) en impliceert die ook vóór de eerste verschijning in het Cenakel (Johannes).⁸⁶ Maar hoewel de andere grote verschijning (Lucas) niet wordt voorafgegaan, maar wordt gevolgd, door een hemelvaart – niet een theologische maar zelfs een zichtbare –, ziet Brown toch elk van deze drie combinaties van een verschijning en hemelvaart als één en ‘dezelfde basisverschijning aan de Twaalf’.⁸⁷ Het verschil in volgorde van de verschijning en de hemelvaart lijkt er in Browns opvatting niet toe te doen. Zijn verklaring is dat ‘variëaties in plaats en tijd gedeeltelijk van de evangelisten zelf afkomstig kunnen zijn, die proberen het verslag van een verschijning te laten passen in een doorlopend verhaal’.⁸⁸ Dus weer beschuldigt hij tenminste één van de evangelisten ervan de historische volgorde te hebben veranderd. En het feit dat Johannes een geven van de Geest beschrijft op de avond van Pasen, en Lucas een geven van de Geest pas vijftig dagen later beschrijft, op Pinksteren, wordt door Brown weer genegeerd door ook deze twee verschillende gebeurtenissen – een verschijning, respectievelijk, een geven van de Geest – te zien als één eschatologische en tijdloze gebeurtenis, die Lucas probeerde te beschrijven ‘in de categorieën van tijd’.⁸⁹ Maar, zoals paus Paulus VI zei, werkten de eschatologische daden van God in op de historische tijd, want hun waarneming vond plaats in de tijd, in de werkelijke tijd van de ooggetuigen.⁹⁰ De volgorde en de tijd waarin de verschijningen en de hemelvaarten en de Geest-gevingen plaatsvonden, was onomkeerbaar in de ogen van deze ooggetuigen, die de bronnen waren van de overleveringen die resulteerden in de onomkeerbare beschrijvingen van de evangelieteksten. De chronologische volgorde zoals die al in mijn artikel is voorgesteld – eerst de verschijning aan de Elf en de tijdelijke hemelvaart, daarna de verschijning aan de Galilese apostelen in het Cenakel en het geven van de Geest aan deze apostelen in het Cenakel,⁹¹ en daarna het geven van de Geest aan de nieuwe samengestelde groep van

lidmaatschap van de gemeenschap’ (vertaling van “The Rabbinites held them (the Nethinim) in the lowest repute--beneath a bastard, though above a proselyte--forbade their intermarrying with Israelites, and declared them incapable of proper membership in the congregation”, EDERSHEIM, *The Temple*, hfd. 4, p. 60-61).

⁸⁶ vertaling van “the same basic appearance to the Twelve”, BROWN, *VCBR*, p. 104

⁸⁷ Ibid. p. 106

⁸⁸ vertaling van “variations in place and time may stem in part from the evangelists themselves who are trying to fit the account of an appearance into a consecutive narrative”, Ibid. p. 106

⁸⁹ Ibid. p. 104-105

⁹⁰ Ibid. p. 126

⁹¹ of eerst de verschijning en het geven van de Geest aan de Galileeërs en daarna de verschijning aan de Elf en de tijdelijke hemelvaart

apostelen, namelijk de Elf plus de Galileeërs, op Pinksteren – is de simpelste manier waarop de grote verschijningen geharmoniseerd kunnen worden.

6) Het impliceren van tegenstrijdig spreken door Jezus

Zelfs na het interpreteren van een hemelvaart en een geven van de Geest als gebeurtenissen buiten de tijd, kon Brown natuurlijk nog steeds zien dat er veel verschillen waren tussen de woorden die Jezus sprak tijdens de verschillende verschijningen. Volgens Johannes' Evangelie bijvoorbeeld, blies Jezus over de tien Galilese leerlingen en gaf hun onmiddellijk de Geest, zeggend "Ontvang de Heilige Geest", en Hij vertelde hun dat ze de Heilige Geest ontvingen om zonden te vergeven.⁹² Tegen de Elf (de gevangenisbewaarders van de tempel) zei Jezus dat ze in de stad moesten wachten op het ontvangen van de Geest, die hun "kracht van boven" zou geven om bekering tot vergiffenis van de zonden in zijn naam te gaan prediken aan alle volken.⁹³ Brown interpreteert deze bevelen die 'verschillen in hun formulering', als één en hetzelfde bevel, maar gesproken door Jezus in 'één of ander intuïtieve soort van communicatie': 'de categorie "spreken" kan inadequaat zijn om de unieke eschatologische ontmoeting met de verreezen Jezus te beschrijven'.⁹⁴ Maar toen Jezus in de verschijning sprak, sprak Hij tot mensen die leefden en hoorden en begrepen in de tijd. En de bevelen verschilden niet alleen in hun formulering maar – belangrijker – ze verschilden in hun betekenis. De twee bevelen die hierboven zijn beschreven waren in feite tegenstrijdig. En men kan zich Jezus niet voorstellen als tegenstrijdig aan Zichzelf sprekend of communicerend, want "De Zoon Gods, Christus Jezus, [...] Hij was niet 'Ja en Neen'; in Hem was slechts 'Ja'" en "zichzelf verloochenen kan Hij niet".⁹⁵

7) Het uitsluiten van redenen voor de volgorde 'eerst Jeruzalem – daarna Galilea'

De enige reden die Brown geeft voor het gelijkstellen van de drie grote verschijningen – de Jeruzalemse verschijningen van Johannes en Lucas en de Galilese verschijning van Mattheüs – is dat er voor Brown geen verklaarbare reden is⁹⁶ waarom er een bevel zou zijn dat de leerlingen naar Galilea moesten gaan, als ze Jezus toch eerst in Jeruzalem zouden zien.⁹⁷ Volgens de hypothese die Brown aanbiedt, 'vond de basisverschijning niet plaats in Jeruzalem op Paaszondag – als die had plaats gevonden en ze de opdracht hadden gekregen voor een missionaire onderneming, zou hun daaropvolgende terugkeer naar hun huizen en bezigheden in Galilea moeilijk te verklaren zijn'.⁹⁸ De plaatsen van de verschijningen in Jeruzalem, beschreven door Johannes en Lucas (en Marcus), worden in Browns hypothese gezien als voortkomend 'niet uit historische overlevering, maar uit de poging van de evangelist om een situering te geven'.⁹⁹ Brown beschuldigt de evangelisten dus weer van vervalsing. Brown biedt de vaak geaccepteerde hypothese aan dat alleen de verschijning aan

⁹² Joh 20,22-23

⁹³ Lu 24,45-49

⁹⁴ vertaling van "differ in their wording", en "some type of intuitive communication": "the category of "speaking" may be inadequate to describe the unique and eschatological encounter with the risen Jesus", BROWN, *VCBR*, p. 107-108

⁹⁵ 2Kor 1,19; 2Tim 2,13

⁹⁶ BROWN, *VCBR*, p. 110

⁹⁷ Ibid. p. 105

⁹⁸ vertaling van "the basic appearance did not take place in Jerusalem on Easter Sunday – if it had taken place and they had been commissioned to a missionary endeavour, their subsequent return to their homes and occupations in Galilee would be difficult to explain", Ibid. p. 108; But Craig sees the possibility of "an appointed place and time" for the appearance (CRAIG, *Assessing*, p. 212).

⁹⁹ vertaling van "not from historical tradition, but from the evangelist's attempt to supply a setting", BROWN, *VCBR*, p. 92-93 (en 106: "... variations in place and time may stem in part from the evangelists themselves who are trying to fit the account of an appearance into a consecutive narrative".)

Simon Petrus en andere leerlingen bij het meer (als een kleinere verschijning) en een volgende grote verschijning aan de leerlingen (ofwel in het Cenakel ofwel op de berg in Galilea) historisch zijn (Brown zegt dat kritische geleerden over het algemeen de voorkeur geven aan Galilea).¹⁰⁰

Maar Jezus kon de Elf de opdracht geven tot een missionaire onderneming en toch, op dezelfde dag, aan de Galilese leerlingen het bevel sturen om naar Galilea te gaan, want de Elf waren niet dezelfde mannen als de Galilese apostelen, maar de gevangenisbeambten van de tempel.

En de reden waarom Jezus aan zijn leerlingen verscheen in Jeruzalem, ondanks zijn bevel dat ze naar Galilea moesten gaan, kan zijn geweest dat deze Galilese leerlingen dit bevel niet onmiddellijk gehoorzaamden, maar zich schuil hielden in het Cenakel en tenminste acht dagen in Jeruzalem bleven, zoals Johannes schildert (Joh 20,19-26).¹⁰¹ En de reden waarom Jezus wilde dat de leerlingen naar Galilea terugkeerden, kan zijn geweest dat Hij de twee verschillende groepen apostelen (de oorspronkelijke Galilese mannen en de tempelbeambten van Jeruzalem) op een verschillende manier wilde behandelen. Bij de verschijning op de berg in Galilea gaf Jezus het leergezag aan de Galilese apostelen¹⁰² en niet aan de tempelbeambten, die in plaats daarvan de opdracht hadden gekregen tot een missionaire onderneming, maar nog in Jeruzalem moesten wachten totdat de Geest zou komen.¹⁰³ Nog een reden waarom Jezus wilde dat de oorspronkelijke apostelen terugkeerden naar Galilea, kan zijn geweest dat Hij opnieuw wilde beginnen met deze elf Galileeërs, die Hem in de steek hadden gelaten tijdens zijn lijden in Jeruzalem. Jezus' voorspelling dat ze Hem allen in de steek zouden laten, was onmiddellijk vooraf gegaan aan zijn voorspelling dat ze Hem zouden zien in Galilea:

Toen sprak Jezus tot hen: 'Allen zult gij ten val komen, want er staat geschreven: Ik zal de herder slaan en de schapen zullen verstrooid worden. Maar na mijn verrijzenis zal ik u voorgaan naar Galilea.' Toen zei Petrus: 'Al komen allen ten val, ik zeker niet.' Jezus antwoordde hem: 'Voorwaar, Ik zeg u: nog heden, nog deze nacht, voordat de haan tweemaal kraait, zult juist gij Mij driemaal verloochenen.' (Mr 14,27-30)

En na Jezus' verrijzenis beval de engel de Galilese vrouwen om "aan de leerlingen en aan Petrus" te vertellen dat ze Hem zouden zien in Galilea,¹⁰⁴ daarbij dus impliciet verwijzend naar Jezus' voorspelling van het ten val komen van de leerlingen en Petrus – ieder op hun eigen wijze –, en van zijn hen voorgaan naar Galilea. Door de oorspronkelijke apostelen naar Galilea te laten gaan, lijkt het erop dat Jezus hen opnieuw wilde roepen om zijn apostelen te zijn. De eerste roeping van de apostelen, bij het begin van Jezus' openbare dienstwerk, vond plaats in Galilea en begon met een wonderbare visvangst op het meer en daarna zei Jezus tegen Simon Petrus en Andreas en Jakobus en Johannes dat ze Hem moesten volgen en dat ze voortaan mensen zouden vangen, en ze verlieten hun boten en volgden Hem.¹⁰⁵ In de nieuwe roeping in Galilea, nadat de apostelen ten val waren gekomen, was er ook eerst een wonderbare visvangst, en nu verliet Petrus de boot uit eigen beweging en ging naar Jezus, die

¹⁰⁰ Ibid. p. 109-110

¹⁰¹ Ook Craig meent: 'Als Jezus aan de Twaalf in Jeruzalem verscheen, zoals Lucas en Johannes zeggen, dan zou Hij verdere instructies kunnen hebben gegeven voor een rendezvous met de leerlingen in Galilea. ... Men kan niet uitsluiten dat Lucas en Johannes één gebeurtenis vertellen en Mattheüs een heel andere' (vertaling van "If Jesus did appear to the Twelve in Jerusalem as Luke and John state, then he could have given further instructions for a rendezvous with the disciples in Galilee. ... One cannot rule out that Luke and John narrate one event and Matthew quite another", CRAIG, *Assessing*, p. 201).

¹⁰² "Gaaf dus, en [...] leert hun [alle volken] te onderhouden alles wat Ik u bevolen heb." (Mt 28,19-20)

¹⁰³ Lu 24,46-49

¹⁰⁴ Mr 16,7

¹⁰⁵ Lu 5,4-11

hem toen driemaal de opdracht gaf om de herder van zijn kudde (van mensen) te zijn.¹⁰⁶ Op deze manier werd vooral Petrus, die Jezus drie keer had verloochend toen Hij een gevangene was in de handen van de hogepriesters,¹⁰⁷ opnieuw geroepen om de leider van de kerk te zijn.¹⁰⁸

En de reden waarom Simon Petrus eigenlijk ging vissen, toen hij uit Jeruzalem naar Galilea was terug gekeerd, was waarschijnlijk niet alleen dat hij net zo goed wat werk kon doen terwijl hij wachtte op Jezus' verschijning. Petrus moet gehoord hebben dat de engel bij het graf erop had aangedrongen dat de vrouwen "aan de leerlingen en aan Petrus" moesten vertellen, dat ze Jezus zouden zien in Galilea.¹⁰⁹ Petrus kan dus gehoopt hebben om Jezus alleen te zien, zonder dat de andere leerlingen erbij waren. Het feit dat Simon oorspronkelijk in zijn eentje wilde gaan vissen – pas nadat hij had aangekondigd dat hij zou gaan vissen, besloten sommige anderen dat ze met hem mee zouden gaan, misschien tegen Simons bedoeling¹¹⁰ –, kan dan verklaard worden door zijn hoop om Jezus alleen te ontmoeten, zonder vergezeld te worden door de andere leerlingen, zodat hij privé met Hem kon praten over zijn verloochening. Behalve de beminde leerling, die aanwezig was geweest in de binnenhof van de hogepriester,¹¹¹ hoeft geen van de overige leerlingen geweten hebben van Petrus' verloochening van Jezus in de binnenhof van de hogepriester. Dat het belangrijk was voor Petrus om alleen met de verzezen Jezus te praten en dat de beminde leerling, die met Petrus in de boot was, dit wist, wordt aangetoond door het feit dat de beminde leerling tegen Petrus zei "het is de Heer" zodra hij Hem herkende, als staande aan de oever, en door het onmiddellijke in het water springen van Petrus om het eerst op de oever aan te komen waar Jezus was.¹¹²

Een mogelijke reden, voorgesteld door Brown, waarom de leerlingen later terugkeerden van Galilea naar Jeruzalem, is dat ze het feest van Pinksteren in de tempel van Jeruzalem wilden vieren. Maar ze kunnen natuurlijk ook gewoon de opdracht daartoe gekregen hebben van Jezus om beide soorten apostelen in Jeruzalem bijeen te brengen, die van Galilea en die van de tempelgevangenis.

Er waren dus genoeg redenen voor de verschillende verschijningen van Jezus op de verschillende locaties.

Het is nu van belang op te merken, dat Brown herhaaldelijk substantiële bijbelse data heeft verworpen (of 'ge-eschatologiseerd'), waarvan sommige problematisch lijken zolang de Elf en de Galilese leerlingen gelijkgesteld worden. Maar de onderscheiden verschijningen kunnen gemakkelijk worden geharmoniseerd – daarbij de bijbelse verschillen en de bijbelse volgorde van deze verschijningen en andere gebeurtenissen intact latend –, wanneer de Elf en de Galilese leerlingen twee verschillende groepen mensen waren.

¹⁰⁶ Joh 21,6-7.15-17

¹⁰⁷ Joh 18,17-27

¹⁰⁸ Joh 21,15-17

¹⁰⁹ Mr 16,7

¹¹⁰ Joh 21,3

¹¹¹ Joh 18,15-16

¹¹² Joh 21,7

3. Conclusie

Na de korte bespreking van Craigs volgorde van verschijningen en de uitgebreidere bespreking van Browns verschijning-gelijkstellingstheorie, blijkt dat daarin geen argumenten zijn tegen de letterlijke interpretatie van de grote verschijningsteksten van de Evangelies als verschijningen aan de groep van de Galilese apostelen in het Cenakel en op de berg in Galilea, en aan de groep van de Elf (= tempelofficieren) in de tempel. De conclusie van dit artikel is dezelfde als die van Craig en zelfs die van Brown: Jezus werd opgewekt door een lichamelijke verrijzenis, die nu wordt verzekerd door de volledige compatibiliteit en dus mogelijke historiciteit van alle verhalen, over na de verrijzenis, in Evangelies en Handelingen, die zijn geharmoniseerd in een simpele chronologische reeks, die het natuurlijke historische verloop van de verhalen volgt.

4. Bespreking van de Elf, Kefas en Jakobus de Rechtvaardige

Men zou kunnen zeggen van de voorgestelde interpretaties van de verschijningevangelies en van het kerygma dat ze hypothetisch zijn, maar men kan zeker niet zeggen dat ze onmogelijk zijn. In feite blijkt dat elk van de twee hoofdinterpretaties van mijn laatste artikelen – over de Elf (= gevangenisofficieren) en over Kefas (= Kaifas) – onafhankelijk van elkaar verdedigd kunnen worden. Hun enige gemeenschappelijke kwestie is de interpretatie van Paulus' woorden over zijn eerste bezoek aan Jeruzalem na zijn bekering (Gal 1:18-19), maar de twee hoofdinterpretaties hebben elk een grote onafhankelijke hoeveelheid bewijs, zelfs zonder het argument van deze kwestie. Gezien deze onafhankelijkheid, lijkt het zelfs nog belangrijker om het volgende te benadrukken: ook de identificatie van Jakobus de Rechtvaardige als de hoofdvertegenwoordiger van het volk in de tempel kan onafhankelijk van de andere stellingen verdedigd worden. Maar deze identificatie van Jakobus verbindt de Elf, Kaifas en Jakobus stevig aan elkaar in hun ontmoeting met Paulus (Gal 1:18-19) (zie fig. 3). De identificaties bevestigen elkaar onderling.

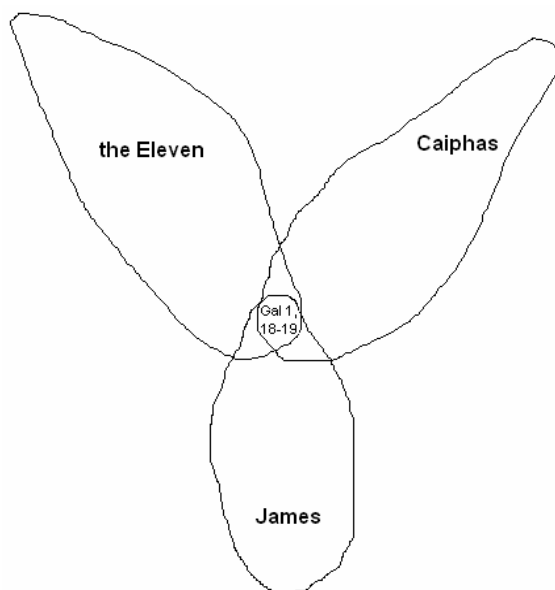

Fig. 3 Het bewijs voor de Elf, Kefas en Jakobus

En wanneer de interpretatie van ‘de Elf’ als de gevangenisofficieren in staat blijkt te zijn om de ochtend- en avondverschijningsevangelies te harmoniseren zoals ze zijn, zonder de historiciteit van enig element daarin te hoeven verwerpen, en als de interpretatie van ‘Kefas’ als Kaifas ook in staat blijkt te zijn om Paul’s kerygma-lijst met Johannes’ Evangelie te harmoniseren en bovendien de overige bijbelse data in Handelingen, Galaten en 1Korinthiërs te harmoniseren, is dit ook een substantieel bewijs voor de accuratesse van de interpretaties. Het kan overbodig zijn om te zeggen, maar de oude interpretaties van de verschijningen aan Kefas en de twaalf, en de verschijningen aan Simon en de Elf, als identiek aan de verschijningen aan Simon Petrus en de overige tien Galilese apostelen, is niet alleen hypothetisch – het is nooit bewezen –, maar laat veel tegenstrijdige data onverklaard. Maar juist de historiciteit van de bovengenoemde tempelinstellingen en van Jezus’ verschijningen aan hen, vooral aan Kefas en de twaalf en aan de Elf, versterkt in feite ook de historiciteit van Jezus’ verschijningen aan de Galilese apostelen, waarmee de tempelverschijningen contrasteren: we zien niet langer één wazige afbeelding, maar drie afzonderlijke scherpe afbeeldingen, zoals weergegeven in tabel 1.

In Joh 14,21-24 horen we Jezus tot zijn leerlingen zeggen:

21 Wie mijn geboden onderhoudt, die hij heeft ontvangen, hij is het die Mij liefheeft. En wie Mij liefheeft, zal door mijn Vader bemind worden; ook Ik zal hem beminnen en Ik zal Mij aan hem openbaren.

22 Judas - niet de Iskariot - zei tot Hem: ‘Heer, hoe komt het dat Gij Uzelf aan ons zult openbaren en niet aan de wereld?’

23 Jezus gaf hem ten antwoord: ‘Als iemand Mij liefheeft, zal hij mijn woord onderhouden, mijn Vader zal hem liefhebben en Wij zullen tot hem komen en verblijf bij hem nemen. 24 Wie Mij niet liefheeft, onderhoudt mijn woorden niet; het woord dat gij hoort, is niet van Mij, maar van de Vader die Mij gezonden heeft.

Het kan er weliswaar op lijken alsof Jezus zijn apostelen vertelde dat Hij niet zou verschijnen (als de verrezen Jezus) aan enig persoon die niet tot zijn leerlingen behoorde. Maar in Jezus’ antwoord aan Judas horen we dat zichzelf aan iemand ‘openbaren’ (met de Vader) betekent “tot hem komen en verblijf bij hem nemen” (Joh 14,23). Dit soort van Zichzelf openbaren is niet hetzelfde als Zichzelf verrezen laten zien in een verschijning, wat Hij dus gedaan kan hebben aan sommige mensen die niet tot zijn leerlingen behoorden. En zo kan Jezus zijn verschenen aan zijn gevangenisbewaarders en aan zijn rechters, zoals hij hun beloofd had in de rechtszaal. Natuurlijk sluit dit de mogelijkheid niet uit dat Kaifas (later) wel van Jezus hield.

©A.A.M. van der Hoeven, Nederland, 16 februari 2009.

Bibliografie

- ALLEGRO, J.M., *The Dead Sea Scrolls and the Christian Myth*, New York, 1979, 2^e herziene Amerikaanse uitgave 1992.
- ASKWITH, E.H., *The Epistle to the Galatians*, Londen, Macmillan, 1899.
- BAUCKHAM, R., *James: Wisdom of James, Disciple of Jesus the Sage*, New Testament Readings, Londen en New York, Routledge, 1999.
- BENOIT, P., *Jesus and the Gospel*, New York, 1973.
- BERNHEIM, P., *James, Brother of Jesus*, vert. J. Bowden, Londen, SCM, 1997 ; idem, *Jasques, Frère de Jesus*, Paris, Nôesis, 1996.
- BLOMBERG, C.L., *Jesus and the Gospels*, Nashville, Broadman & Holman, Leicester, InterVarsity, 1997.
- BOCK, D.L., *Studying the Historical Jesus*, Grand Rapids, Baker, 2002.
- _____, *Luke 1:1-9:50 and Luke 9:51-24:53*, 2 delen, Grand Rapids, Baker, 1994, 1996.
- BROWN, R.E., *The Virginal Conception and Bodily Resurrection of Jesus*, New York, 1973.
- _____, *A Risen Christ in Eastertime: Essays on the Gospel Narratives of the Resurrection*, Colledgeville, Liturgical Press, 1990.
- BROWN, R.E., K.P. DONFRIED, J. REUMANN (eds.), *Peter in the New Testament*, Augsburg & Paulist, 1973.
- BRUCE, F.F., *The Acts of the Apostles*, 3e uitg. Grand Rapids, Eerdmans, 1990.
- BURGE, G.M., *The NIV Application Commentary: John*, Grand Rapids, Zondervan, 2000.
- BURRIDGE, R., *What Are the Gospels? A Comparison with Greco-Roman Biography*, SNTSMS 70, Cambridge, Cambridge University Press, 1992.
- BYRSKOG, S., *Story as History-History as Story: The Gospel Tradition in the Context of Ancient Oral History*, WUNT 123, Tübingen, Mohr Siebeck, 2000.
- CHILTON, B., en C.A. EVANS, eds., *Authenticating the Activities of Jesus*, Leiden, Brill, 1999.
- _____, *Authenticating the Words of Jesus*, Leiden, Brill, 1999.
- COPAN, P., red., *Will the Real Jesus Please Stand Up? A Debate between William Lane Craig and John Dominic Crossan*, Grand Rapids, Baker, 1998.
- COPAN, P., en R.K. TACELLI, red., *Jesus' Resurrection: Fact or Figment, A Debate between William Lane Craig and Gerd Lüdemann*, Downers Grove, Illinois, 2000.
- CRAIG, W.L., *Assessing the New Testament Evidence for the Historicity of the Resurrection of Jesus*, Edwin Mellen Press, Lewiston-Queenston-Lampeter, 1989 (herziene uitgave 2002).
- CROSSAN, J.D., *Jesus: A Revolutionary Biography*, San Francisco, Harper San Francisco, 1994.
- DUNN, J.D.G., *A New Perspective on Jesus, What the Quest for the Historical Jesus Missed*, Grand Rapids, Baker Academic, 2005.
- _____, *The Acts of the Apostles*, Londen, Epworth; Valley Forge, Trinity, 1996.
- EDERSHEIM, A., *The Temple: Its Ministries and Services*, Peabody, Hendrickson, 1994, 6^e druk 2004.
- _____, *The Life and Times of Jesus the Messiah*, Peabody, Hendrickson, 1993.
- EISENMAN, R.H., *James the Brother of Jesus: The Key to Unlocking the Secrets of Early Christianity and the Dead Sea Scrolls*, New York: Viking, 1996.
- ESLER, P.F., *Community and Gospel in Luke-Acts: The Social and Political Motivations of Lucan Theology*, SNTSMS 57, Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
- EVANS, C.A., *Luke*, Peabody, Hendrickson, 1990.
- EVANS, C.A., en S.E. PORTER red., *The Historical Jesus: A Sheffield Reader*, Sheffield, Sheffield Academic Press, 1995.
- FEE, G.D., *The First Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids, Eerdmans, 1987.
- FERNANDO, A., *The NIV Application Commentary: Acts*, Grand Rapids, Zondervan, 1998.
- FITZMYER, J.A., *The Acts of the Apostles*, New York, Doubleday, 1998.
- FURNISH, V.P., *The Theology of the First Letter to the Corinthians*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999.
- GRABBE, L.L., *Judaic Religion in the Second Temple Period: Belief and practice from the Exile to Javneh*, New York, Routledge, 2000.
- GUNDRY, R.H., *A Survey of the New Testament*, Zondervan, Grand Rapids, 1970, 4e uitgave 2003.
- HANSEN, G.W., *Galatians*, Downers Grove, Ill., InterVarsity Press, 1994.
- HARRIS, R.L., *Exploring the World of the Bible Lands*, Londen, 1995.
- HEMER, C.J., *The Book of Acts in the Setting of Hellenistic History*, WUNT 49, Tübingen, Mohr Siebeck, 1989.
- HOUWELINGEN, P.H.R. van, *1 Petrus*, Kampen, Kok, 1991.

- HURST, L.D. *The Epistle to the Hebrews: Its Background of Thought*, SNTSMS 65, Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
- JERVIS, L.A., *Galatians*, Peabody, Mass., Hendrickson, 1999.
- JUSTEN, D. en P. HOCKEN, *The Messianic Jewish Movement, An Introduction*, TJCII, 2004.
- KOEKKOEK, H.G., *De Geheimen Van De Offers*, Alphen a/d Rijn, Het licht des levens, 1986.
- LIGHTFOOT, L., *A Commentary on the New Testament from the Talmud an Hebraica*, Hendrickson, Peabody, Mass., 1979, 4^e druk 2003.
- LÜDEMANN, G., *What Really Happened to Jesus?*, vert. John Bowden, Louisville, Westminster John Knox Press, 1995.
- MADAULE, J., *Jerusalem, die heilige Stadt dreier Religionen*, Freiburg, 1982
- MARTIN, R.P., *James*, Dallas, Word, 1988.
- MARTYN, J.L., *Galatians*, New York, Doubleday, 1997.
- MCKNIGHT, S., *The NIV Application Commentary: Galatians*, Grand Rapids, Zondervan, 1995.
- MCKNIGHT, S., en G.R. OSBORNE eds., *The Face of New Testament Studies*, Grand Rapids, 2004.
- MOO, D.J., *The Letter of James*, Grand Rapids, Eerdmans, 2000.
- OSBORNE, G.R., *The Resurrection of Jesus: A Redactional Study*, Grand Rapids, Baker, 1984.
- PAINTER, J., *Just James: The Brother of Jesus in History and Tradition*, Columbia, University of South Carolina Press, 1997.
- PRATCHER, W., *Der Herrenbruder Jakobus und die Jakobustraditionem*, FRLANT 139, Göttingen, Vandenhoeck & Rupert, 1987.
- RHODES, P.J., *Aristotle. The Athenian constitution*, Londen, Penguin Classics, 1984.
- RIESNER, R., *Paul's Early Period: Chronology, Mission Strategy, Theology*, Grand Rapids, Eerdmans, 1998.
- ROPS, D., *Het dagelijks leven in Palestina ten tijde van Jezus*, Utrecht, 1965.
- SANDERS, E.P., *Judaism: Practice and Belief 63 BCE-66 CE*, Philadelphia, Trinity, 1992.
- SAFRAI, S., M. STERN, D. FLUSSER, W.C. VAN UNNIK (red.), *The Jewish People in the First Century*, Assen/Amsterdam, Van Gorcum; Philadelphia, Fortress, 1976.
- SILVA, M., *Interpreting Galatians Explorations in Exegetical Method*, 2e uitg. Grand Rapids, Baker, 2001.
- SOARDS, M.L., *1 Corinthians*, Peabody, Mass., Hendrickson, 1999.
- STEIN, R.H., *Jesus the Messiah: A Survey of the Life of Christ*, Downers Grove, InterVarsity Press, 1996.
- TANNEHILL, R.C., *Luke*, Nashville, Abingdon, 1996.
- THIEDE, C.P., *Jesus, Life or Legend?*, Oxford, Lion, 1997.
- THISELTON, A.C., *The First Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text*, Grand Rapids, Eerdmans, 2000.
- VERRETH, H., *De instellingen van de Griekse wereld*, Gent, Universiteit van Gent, Vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa, 2003.
- WALL, R.W., *Community of the WISE: The Letter of James*, Valley Forge, Trinity Press International, 1997.
- WHITEACRE, R.A., *John*, Downers Grove, InterVarsity Press, 1999.
- WITHERINGTON III, B., *Grace in Galatia*, Grand Rapids, Eerdmans, 1998.
- _____, *The Paul Quest: The Renewed Search for the Jew of Tarsus*, Downers Grove, InterVarsity, 1998.
- WINTER, B.W., en A.D. CLARKE red., *The Book of Acts in its Ancient Literary Setting*, BAFC 1, Carlisle, Paternoster; Grand Rapids, Eerdmans, 1993.
- WRIGHT, N.T., *Jesus and the Victory of God*, Minneapolis, Fortress, 1996.

Afkortingen

- AD Anno Domini = in het jaar des Heren = na Christus
- NA²⁷ Nestle-Aland 27^e uitgave van de griekse tekst van het Nieuwe Testament
- NBV De Nieuwe Bijbelvertaling
- NBG Vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap 1951
- WV78 Willibrordvertaling 1978
- WV95 Willibrordvertaling 1995

	A	(B)	C	D	E	F	(I)?	G	H	I	J	K	L	M	N	(O)	(P)	Q
Galileërs	Joh 20-21	Versch. aan Maria Magdalena	Theologische Hemelvaart "stijg op naar Mijn Vader"							Versch. in Jeruzalem aan 10 leerlingen, ontvangen de Geest op 1 ^e dag	Versch. in Jeruzalem aan 11 leerlingen incl. Thomas op 8 ^e dag	3 ^e versch. aan Meer van Tiberias, Galilea						
	Matt 28		Versch. aan de Galilese vrouwen onderweg										Versch. op berg in Galilea aan 11 leerlingen "alle macht"					
gevangenisbeambten	Lu 24 + Hand				Versch. Aan Kleopas en nog een man onderweg naar Emmaus	Versch. Aan Simon (van Klopas)		Versch. in Jeruzalem aan de Elf, moeten wachten op de Geest	opgenomen ten hemel (Lu 24,51) = opgenomen (Hand 1,2)					verschijnend + sprekend tot hen gedurende 40 dagen	Laatste lichamelijke verschijning (in Jeruzalem) + lichamelijke hemelvaart	Pinksteren (ook de Elf ontvangen de Geest)		
	(Mr 16, 9-20)				Versch. aan twee in het land		Versch. in Jeruzalem aan de Elf							nadat Hij tot hen gesproken had	opgenomen ten hemel, zit aan de rechterhand van God		zij trokken uit om overal te prediken	
tempeliers	1Kor 15			Versch. aan Kefas, de twaalf, de vijf-honderd, en Jakobus														(Versch. aan Paulus (hemels visioen) onderweg naar Damascus
DAG 1											"40 dagen"				DAG 40	DAG 50		

Tabel 1 Chronologische volgorde van verschijningen, gebaseerd op deze studie

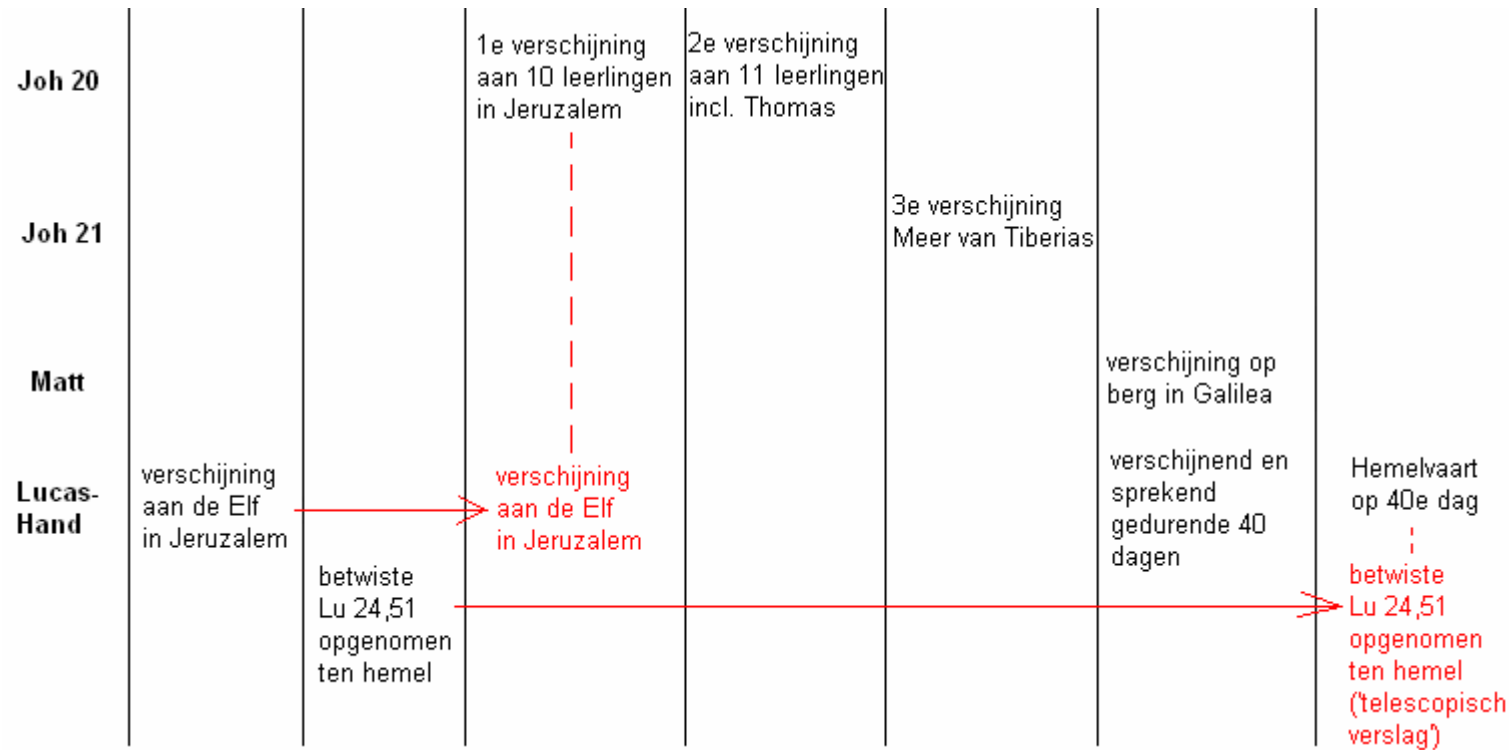

Fig. 1 Craig

Een schematische weergave van de volgorde van verschijningen zoals verdedigd door W.L. Craig.

De zwarte tekst geeft de volgorde weer op basis van de nieuw interpretatie van de Elf;

de rode pijlen en teksten geven de verschillen (met mijn volgorde) weer zoals verdedigd door Craig, voordat hij wist van de nieuwe interpretatie van de Elf.

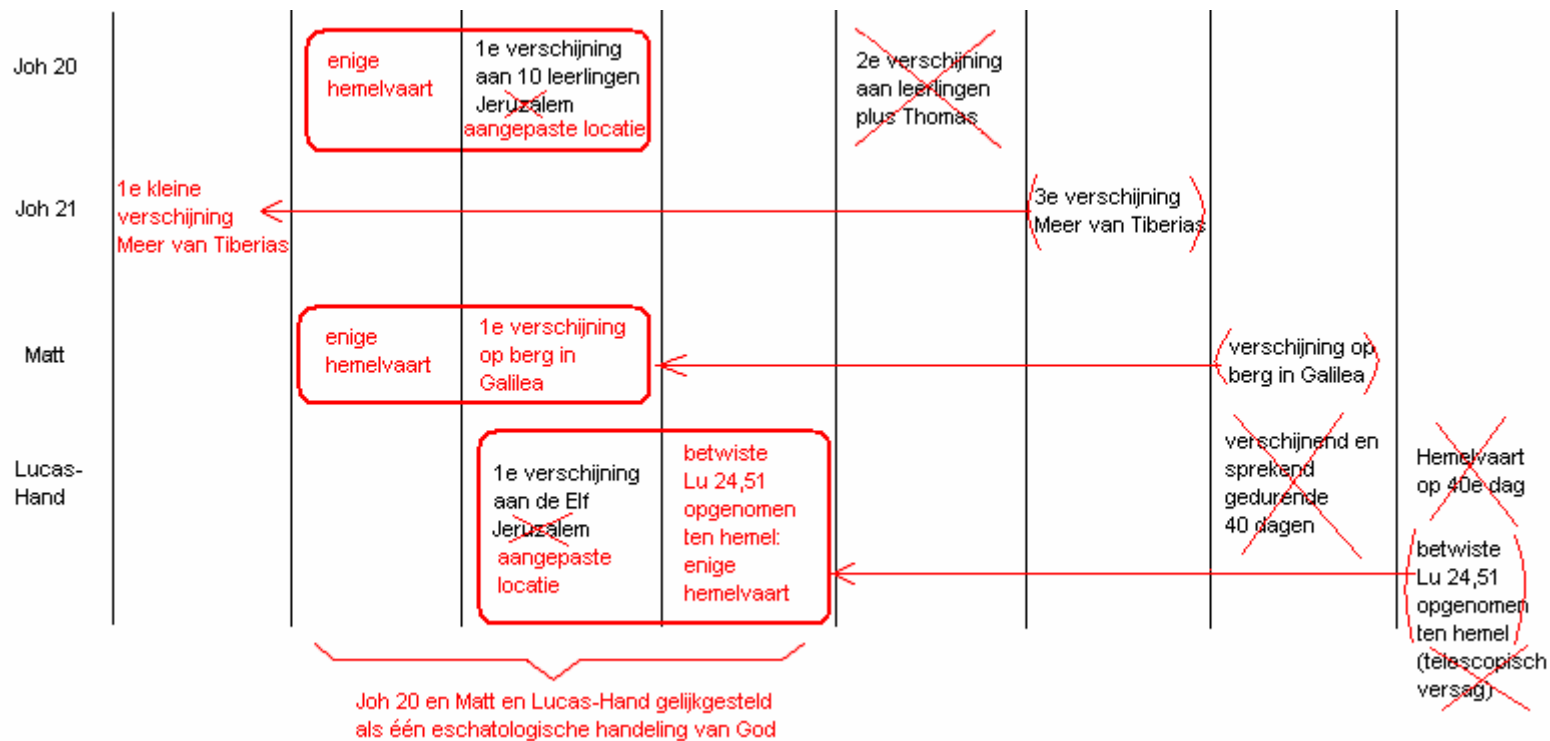

Fig. 2 Brown

Een schematische weergave van de discutabele verschijning-gelijkstellingshypothese zoals verdedigd door R.E. Brown. De zwarte tekst geeft Craigs volgorde weer; de rode pijlen, lijnen en teksten duiden de procedures aan die behoren bij Browns hypothese.